

Universitätsbibliothek Wuppertal

Omnia Divini Platonis Opera

Plato

Basileae, 1551

Hippias, vel de mendacio

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-245](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-245)

iri. Quarto ad concedendum inducitur ueracem nihilo meliorem esse mendace: quandoquidem quam sufficiens bonus est uerax ad loquendum uera, tam sufficiens bonus est mendax ad mentiendum. Post hæc Socrates sophistam in ambiguitatem adducit, uter delinquat grauius, num qui mentitur uolens, an qui nolens. Id uero sophista nescit soluere, neque Socrates quidem soluere uult sophista. Est autem ita soluendum. In his quidem quæ ad intelligentiam pertinent minus errare qui mentiuntur sponte: in his autem quæ ad mores spectant, errare magis. Eum uero qui nolens dicit mendacium, contra se habere. Deinde ambigitur utri magis errent, num qui dedita opera, an qui infirmitate uel ignorantia peccant. probaturque longis inductionis ambagibus, in his quæ ad naturam & artem, illarumque instrumenta pertinent, grauius esse uitium uel impotentia uel ignoratione commissum, quam malitia perpetratum. Si quidem natura bonum in ipsa potentia, bonum uero artis in hac ipsa, atque insuper in cognitione consistit. Malum igitur in oppositis. Ex his autem extra propositum Socrates Hippiam ad mores transfert, concludens idem in genere morum, quod & in natura artisque genere. Quod quidem & si intelligit Socrates fieri non debere, studet tamen declarare sophistam id nequaquam animaduertere. Profecto in his quæ ad uoluntatem moresque pertinent, grauius delinquitur malitia, id est quadam uoluntate peccandi quam si uel per impotentiam uel per ignorantiam delinquatur. Postremo Socrates iustitiam esse dicit uel potentiam uel scientiam uel uerumque. Addere sciebat, sed nolebat tertium, scilicet uel uoluntatem. Iustitia enim maxime in uoluntate consistit. Id uero declarare uoluit latere sophistam. Sed iam argumentum superioribus præceptis his concludamus. Docendum sine inuidia. Absque rubore discendum. Gratia semper habende docenti. Aliena inuenta sibi non usurpanda.

HIPPIAS MINOR PLATONIS, VEL

DE MENDACIO, TRANSLATVS A MARSILIO FICINO Florentino, ad Petrum Medicem uirum Clarissimum.

EVDICVS, SOCRATES, HIPPIAS.

V uero quidnam taces Socrates cum tam multa Hippias hic ostenderit? Cur non aut comprobas dictorum aliquid, aut redarguis si quid minus recte dictum tibi uidetur, præsertim cum & ipsi inferiores discesserimus, qui nobis non mediocre philosophiæ studium uendicamus. SOCR. Sunt Eudice nonnulla ex his quæ circa Homerum dicebat Hippias, de quibus percontari cupio. Audiui equidem ex Apemanto patre tuo, Iliadem apud Homerum eo præclarior poema esse Odyssea, quo Achilles Vlyssæ præstantior. In Achillem nanque poema unum, in Vlyssæ alterum aiebat esse compositum. De hoc ergo sciscitari ab Hippia si modo ei placet, affecto, utrum illorum hominum præstantiorem asserat, postquam alia multa ac uaria de Homero, cæterisque poetis sunt nobis ostensa. EVD. Nulla prorsus inuidia prohibebit quin Hippias interroganti respondeat. Respondebis nec ne Hippia si quid Socrates quærat? HIP. Haud recte agerem Eudice, si nunc Socratis interrogationem respuerem, qui solitus sum semper ex Elide patria ad Olympica festa, quod Græci ad communem celebritatem undique confluunt, me conferre, ipsumque me ibi apud templum præbere cuique declarantem quodcumque demonstrari quis cupiat, & ad interrogationes singulas respondentem. SOC. O quam felix tibi sors contigit Hippia, si adeo confusus animi sapientia qualibet Olympiade ad sacræ aduertas. Mirarer profecto si quis circa corporis exercitationem athleta illuc certaturus accederet tam corporis uiribus quam tu mentis subtilitate confusus. HIP. Merito sic affectus sum Socrates: nam ex eo tempore quo coepi in Olympicis exerceri, neminem repperi adhuc me aliqua in re superiorem. SOC. Præclarum hercle quod ais Hippia, atque hæc gloria tua & patriæ & paribus erit quoddam sapientiæ monumentum. Verum quidnam de Achille & Vlyssæ iudicas? Vtrum horum præstantior, & qua in re putas? Porro dum multi intus essemus, tuque differeres, quædam me uerba subterfugerunt: piguit tamen perquirere, tum quod turba erat plurima, tum etiam ne orationi tuæ impedimento forem. Nunc uero postquam pauciores sumus, et Eudicus hic quærere iubet, liquidius nobis ostende quod de his uiris dicebas, quo uel pacto diiudicabas. HIP. Volo equidem Socrates apertius quam tunc in præsentia referre, quæ de his & de alijs sentio. Homerum assero omnium qui Troiam obsederunt optimum

uirum finxisse Achillem, sapientissimum Nestorem, apprime uersutum multiformemque Vlyfsem. S O C. Papè ô Hippia. An mihi in hoc gratificaberis: ne me uidelicet rideas, si ad percipiendum tardior fuero, ac sapius requisuero: Dignare mihi obsecro, libenter ac facile respondere. HIP. Turpe quidem esset ô Socrates, cum alios eadem doceam, & proprijs pecunias exigam, si tibi quærenti non indulgerem, nec læto animo responderem. S O C. Præclare admodum loqueris. Equidem cum optimum uirum Achillem fictum fuisse dicebas, sapientissimum Nestorem, uisus mihi sum quod diceres intelligere. Cum uero Vlyfsem uersutum & multiformem, ut uerum fatear, quid significare uelles, non intellexi. Atque mihi dicas: forte enim hinc magis percipiam: nunquid & Achilles ab Homero multiformis uersutusque inductus fuerit, nec ne. HIP. Minime ô Socrates, sed simplex omnino. Quoniam in supplicationibus ipsis cum eos disceptantes inducit, ita aduersus Vlyfsem loquentem facit Achillem.

O multum generose doli fabricator Vlyfses,
 Conuenit intrepide me uestra refellere dicta,
 Ut fieri debere puto, fallacibus ipsum
 Ne me figmentis hinc obtundatis & illinc:
 Is magis est quoniam quam nigri ianua ditis
 Infensus nobis, aliud qui pectore claudit,
 Inde palam profert aliud quodcumque uidetur.
 Ast ego nunc dicam, credo uelut esse futurum.

His in carminibus morem utriusque declarat, Achillem esse ueracem atque simplicem, Vlyfsem uersutum atque mendacem. Hæc siquidem apud eum Achilles aduersus Vlyfsem infert. S O C. Videor iam quod ais, ô Hippia, intelligere. Uersutum enim mendacem uocas, ut apparet. HIP. Maxime quidem ô Socrates. Talem nempe Vlyfsem sæpe & in Iliade & in Odyssea fingit Homerus. S O C. Ergo existimauit Homerus alium quidem esse ueracem uirum, alium uero mendacem, neque utrumque eundem esse. HIP. Quid prohibet Socrates? S O C. An idem & ipse censes Hippia? HIP. Maxime omnium. Nimis enim errarem, si aliter ipse sentirem. S O C. Homerum quidem mittamus, cum ab eo sciscitari non liceat, quæ eius fuerit in condendis his carminibus sententia. Postquam uero tu causam suscipis, tibi que ea uidentur quæ dicere Homerum asseris, pro Homero simul ac teipso responde. HIP. Fiet. Interroga paucis quod lubet. S O C. Mendaces ne uocas illos qui facere aliquid nequeant, ut inualidos defessos uel, an eos qui facere aliquid possint? HIP. Potentes, & maxime quidem, cum in alijs multis, tum etiam in decipiendis hominibus. S O C. Potentes itaque sunt secundum sermonem tuum, atque uersuti, nonne? HIP. Certe. S O C. Uersuti uero sunt & subdoli stoliditate quadam & imprudentia: an astutia potius atque prudentia? HIP. Astutia maxime omnium atque prudentia. S O C. Prudentes ergo sunt, ut uidetur. HIP. Valde per Iouem. S O C. Prudentes uero cum sint, num ignorantibus sunt? HIP. Immo scientes maxime. Nam ob hoc alios seducunt. S O C. Cum ergo scientes sint harum rerum quas sciunt, utrum insipientes sunt, an potius sapientes. HIP. Sapientes uidelicet in his ipsis ad decipiendum. S O C. Siste obsecro, repetamus dicta, ut quid dicas, inspiciamus. Mendaces esse ais, potentes prudentesque, scientes item & sapientes circa illa de quibus mendaces? HIP. Aio. S O C. Alios autem ueraces esse, alios contra mendaces, atque hos inter se longe contrarios? HIP. Aio & ista. S O C. Ex hoc ergo sequitur, ut mendaces ex potentibus sapientibusque numero sint. HIP. Maxime. S O C. Cum uero dicis potentes & sapientes esse mendaces ipsos ad eadem, utrum dicis potentes esse ad mentiendum si uelint, uel impotentes ad ea quæ mentiuntur? HIP. Potentes equidem. S O C. Ut ergo summam dicamus, mendaces sunt qui ad mentiendum potentes sapientesque sunt. HIP. Plane. S O C. Ergo qui uir mentiri nequit, neque scit quicquam, non erit mendax. HIP. Sic est. S O C. Potens autem est qui facit quod uult, & quando uult. haud morbo uel quibusdam talibus impeditum, inquam, uerum quemadmodum tu meum nomen quotiescumque uis, scribere potes, ita nunc interrogo. An non hominem sic affectum, potentem uocas? HIP. Sanè. S O C. Dic ô Hippia, nonne es numerandi computandique peritus. HIP. Maxime omnium. S O C. Siquis ergo te percotetur ter septingenta quantum compleant numerum, nonne modo uelis, omnium quam ocissime atque maxime uera de his re

his respondebis? HIP. Prorsus. SOC. Nunquid ex eo quod circa ista potentissimus & sapientissimus es? HIP. Nempe. SOC. Vtrum sapientissimus es ac potentissimus duntaxat? an etiam circa eadem optimus, circa quæ sapientia & potentia præstas, hoc est in numeris computandis? HIP. Et optimus insuper Socrates. SOC. Vera itaq; de his præ cæteris maxime dicere posses, an non? HIP. Reor equidem. SOC. An & falsa circa eadem? Age nunc Hippia, ut & supra generose magnificeq; responde. Si quis quærat ter septingenta quot sunt, tu ne magis de his mentire, semperq; secundum eadem falsa de his pronuntiabis, mentiri, & nunquam uera proferre uolens? an qui numerorum ignarus est, poterit magis mentiri quam tu, etiam si mentiri uoles? an contra potius ignorans sapientum uolet falsa proferre, uera fortè præter sententiam proferet, quia rem ipsam ignoret? tu uero quum sapiens sis, semper dum mentiri uoles, similiter mentieris? HIP. Est ut dicis, SOC. Mendax itaq; utrum circa alia mendax est, non tamen circa numeros, neq; de numero mentietur? HIP. Immo & circa numeros. SOC. Ponamus igitur hoc Hippia, circa computationem ac numerum aliquem esse mendacem. HIP. Certe. SOC. Quis hic erit? necesse est ut mentiri possit, ut ipse dicebas, si mendax futurus est. Nempe abs te dictum est, si recordaris, eum qui mentiri nequeat, non esse mendacem. HIP. Recordor equidem, atq; ita dictum. SOC. Nonne paulo ante constitit te esse ad mentiendum in computandis numeris potentissimum? HIP. Ita dictum fuit & istud. SOC. Num & quam maxime es ad uera proferenda de numeris ipsidem potens? HIP. Valde. SOC. Idem ergo potest maxime in computando uera loqui, atque mentiri: is autem est qui bonus est in numeris, uidelicet computator. HIP. Sic omnino. SOC. Quis igitur alius Hippia in computando fit mendax, nisi qui ad idem bonus? Hic enim potens, hic & uerax. HIP. Apparet. SOC. Cernis eundem ueracem esse in his atq; mendacem, & nihilo meliorem mendace ipso ueracem esse. ipsidem namque sunt, neq; ualde contrarij, ut tu nuper existimabas. HIP. Haud certe nunc in his apparet. SOC. Vis ne in alijs quoq; consideremus? HIP. Ut lubet. SOC. Nonne es & geometriæ peritus? HIP. Sum. SOC. An non idem in geometria contingit? Porro idem falsa quam maxime de figuris pronuntiare potest, qui & uera. Est autem is geometra. HIP. Profecto. SOC. An alius ad hæc præter hunc bonus? HIP. Non alius. SOC. Nonne bonus ac sapiens geometra utraq; potest? Et si quis alius in figuris mendax, is maxime qui in ipsidem est bonus: hic siquidè potens, malus autem ad mentiendum impotens. neq; unquam fit mendax qui est impotens mentiendi, ut est concessum. HIP. Sunt hæc uera. SOC. Tertium insuper inspiciamus astronomum, quam ipse artem magis etiam quam superiores, soles Hippia profiteri, sic ne? HIP. Sic certe. SOC. An non eadem in Astronomia contingunt? HIP. Consentaneum est ô Socrates. SOC. Quare & in astronomia si quis alius mendax, is erit maxime qui bonus astronomus. HIP. Is namq; mentiri summopere potest, neque enim qui impotens est, is enim inscius est. SOC. Idem ergo & in astronomia uerax erit & mendax. HIP. Videtur. SOC. Age Hippia, passim ita per omnes scientias cogita, num ita sit, an aliter, nam ante alios omnes plurimis artibus es ornatus. Quemadmodum ego te quandoq; iactantem audiui, quod sapientia multa exoptandaq; præ cæteris abundares, & in foro inter mentas disputando deambulanti, quum diceres te quondam Olympicum adisse certamen, corporis ornatu spectandum, & omnia corporis ornamenta proprijs manibus confecisse. Primo quidem anulū quem habebas, hinc enim cœpisti, tuum fuisse opus, quasi esses sculpendi peritus. quinetiam sigillum quoddam, tuum opus, & strigilem, & uasculum unguentarium similiter opus tuum, calceos quinetiam tuis consutos manibus, uestem & interulam abs te cōtextam. Quod uerum admodum mirabile uisum est, & singularis sapientiæ indicium, cingulum dicebas ostendisse te opus tuum Persicis preciosisq; simile. Item tua quædam poemata, carmina, tragædias, Dithyrambos, & orationes plurimas, uariasq; stylo pedestri compositas: præterea te illa quæ in superioribus commemorabam ante alios omnes tenere, & in rhythmis harmonijsq; & studio literarum ac in cæteris generis huius permultis, si recte recordor, excellere. At uero prætermiserā tuæ memoriæ artificium, quo pollere te mirum in modum existimas. fortè uero & alia multa sum oblitus. Verum quod dixi, & in tuas (quæ multæ nimis sunt) & in aliorum artes respiciens, dic age, si repereris unquam ex his quæ inter nos concessa fuerunt, a mendace

Refertur
Hippias sibi
fecisse anulū
tuum, uestes,
&c.

ueracem esse diuersum, neque eundem existere. In qualibet autem sapientia calliditate ue,
 uel quomodocumque appellare iuuat, quare. Sed nunquam o amice inuenies: neque enim
 est usquam: quod si est alicubi, dicas. HIP. Haud in presentia inuenio Socrates. SOC. Ne-
 que inuenies posthac, ut arbitror. Si autem uera loquor, recordare Hippia, quid ex supe-
 rioribus sequitur. HIP. Non satis aduerto quod loqueris Socrates. SOC. Nihil opus est
 in presentia memoriae artificio: patet enim quod non putas oportere, sed ego tibi in me-
 moriam reducam. Recordaris dixisse te Achillem uirum fuisse ueridicum, Vlysses uero
 mendacem atque uersutum. HIP. Vtique. SOC. Nunc autem sentis eundem apparuisse uera-
 cem esse atque mendacem. Ideoque si mendax erat Vlysses, erat & uerax. Item si ueridicus
 Achilles, erat & mendax: neque differentes hi uiri inuicem, neque contrarij, immo similes
 extiterunt. HIP. Semper tu quidem Socrates captiunculas tales contexis, & occupans
 quod in sermone molestissimum est, ad hoc instas, & minima quaeque contrectas, neque ad-
 uersus totam rem ipsam de qua est sermo, contendis. Namque si uelis, nunc pluribus ar-
 gumentis sufficientique ratione ostendam tibi Homerum, Vlysses meliorem Achillem ue-
 racemque finxisse: Vlysses uero subdolum, & in pluribus mentientem, atque Achille de-
 teriorem. At si tibi placet, uicissim responde, cumque mea orationem tuam compara, qua
 ostendas alterum meliorem esse: atque ita praesentes hi magis intelligent, uter nostrum re-
 ctius loquutus fuerit. SOC. Haud istud dubito, uel contendo Hippia, quo minus me sa-
 pientior uidearis. Cedo equidem tibi. Verum consueui semper cum aliquis de re aliqua
 disputat, diligenter attendere, praesertim quando qui loquitur, sapiens esse mihi uidetur.
 Tunc sane discendi auidus, quae dicit obseruo, exquiro, connecto ac repeto, ut clarius
 dicta percipiam. Sin autem dicentem ipsum paruifacio, neque requiro ab eo quicquam,
 neque quid dicat attendo. Atque hac ipsa coniectura comprehendens, quos aestimem sa-
 pientes. Cernes enim me uerba illorum accuratissime auscultantem, sciscitantemque ab
 illis, ut aliquid discendo in uita proficiam. Et nunc quidem quum dicta tua animaduer-
 terem, quibus illorum carminum testimonio Achillem ostendis aduersus Vlysses, ut ia-
 ctabundum dicere, mirum quiddam mihi uisum est, si uera dixeris. Quoniam Vlysses
 ipse uersutus, mendacis nullius redargui potest: Achilles autem uersutus & uarius secun-
 dum sermonem tuum esse uidetur. mentitur enim. Nam cum ea pronunciaisset carmina
 quae tu nunc recensuisti:

Iliad.

Is magis est quoniam quam nigri ianua ditis
 Infensus nobis, aliud qui pectore claudit,
 Inde palam profert aliud quodcumque uidetur.
 Non mihi uersutus posthac suadebit Vlysses,
 Non Agamemnon, Troianis insistere terris.
 Sed cras ipse Ioui reliquisque ubi sacra pararo
 Coelicolis, curuo collectas littore naues
 In mare deducam, prima quas luce uidebis
 Nare per Hellespontiacum mare piscibus aptum.
 In quibus aspicias, cupias modo uisere, fortes
 Edoctosque uiros remis incumbere. nam si
 Neptunus uentis implebit uela secundis,
 Tertia frugiferis Phthiae lux sistet in oris.

Paulo post addit:

Item supra aduersus Agamemnonem iurgans ait:

Iliad.

Nauibus ecce domum nigris, quia praestat, abibo
 In patriam Phthiam: neque enim mens optat ut hic te
 Diuitijs repleam ualidis inglorius armis.

Hac fatus, tum coram omni exercitu, tum ad eius amicos, nusquam apparet, uel se ad o-
 pus accingere, uel naues trahere, ut domum reuersurus, immo parum admodum curare,
 ut reuera sint quae loquitur. Equidem Hippia ab initio te rogauit, quum ambigerem uter
 horum apud Poetam praestantior habeatur, putaremque utrumque uirum optimum esse, &
 difficile cognitu uter horum excellat magis mendacio, & ueritate, aliaque uirtute. Ambo
 enim in hoc quamproximi sunt. HIP. Haud recte discernis o Socrates. Nam quae menti-
 tur Achilles, non ex insidijs, sed inuitus propter exercitus casum mentiri uidetur, coactus
 restare

restare atq; succurrere: Vlysses autem sponte ac dolo. S O C. Decipis me charissime Hippia, ipseq; imitans Vlysses. HIP. Minime omnium Socrates. quidnam dicis? & qua ratione? S O C. Quoniam Achillem ais non ex insidijs mentiri, qui usque adeo seductor erat, atq; insidiator præter ipsam iactantiam, sicut fingit Homerus, ut tanto esset Vlysse callidior, ut ipsi uanitatem absconderet suam, dum coram eo contraria sibi ipsi loqui auderet, Vlyssesq; falleret. quocirca aduersus eum nihil inferre uidetur Vlysses, utpote qui mendacium non aduertit. HIP. Quanam ista dicis o Socrates? S O C. Nescis quod ad Vlysses inquit, prima luce se discessurum: ad Aiace uero non ita, sed aliter? HIP. Vbinam? S O C.

His in carminibus:

Diri nulla prius belli me cura tenebit,
Hectora quam Priami natum uenisse sub armis
Myrmidonum naues tentoria longa petentem
Audiero, premat Argiuos qui Marte subactos,
Quiq; rates ignem posthac iaculetur in ipsas.
Hectora namq; meas naues, aut castra furentem
Haud reor aufurum dubio contingere bello.

An censes Hippia usque adeo obliuiosum fuisse Thetidis filium à Chirone sapientissimo eruditum, ut cum antea in uanos istos iactatores uehementissima oratione inuectus esset, ipse confestim Vlyssi quidem quasi suipsius oblitus dixerit nauigaturum se, Aiace uero comoraturum: potius quam insidiatus, cum Vlysses cognosceret seniore, commentitijq; machinamenti & dolis se longe potentior. HIP. Haud dolo dixisse ista mihi uidetur Achilles, imò ipsa simplicitate aliter persuasus, aliter cum Aiace quam cum Vlysse fuisse loquutus. Vlysses autem, seu uera, siue falsa loquatur, semper insidias tendit. S O C. Melior ergo, ut uidetur, est Vlysses Achille. HIP. Minime o Socrates. S O C. An non supra uisi sunt qui sponte mendacium dicunt, meliores esse quam qui non sponte? HIP. Quoniam pacto Socrates qui scientes uolentesq; iniuriantur, seducunt, laedunt, meliores esse possunt, quam qui hæc præter sententiam faciunt: quandoquidem multum ignoscitur illi qui per ignorantiam iniuriam infert, mendacium loquitur, uel aliud quicquam committit mali: legesque in eos seuerius animaduertunt, qui uolentes mala faciunt, mentiunturq; quam qui nolentes. S O C. Vides Hippia uera me loqui, quum dico accuratum esse me ad sapientum uirorum interrogationes: quumq; in ceteris ualde deficiam, hoc tantum habeo boni. Quæ enim natura ipsa rerum sit, nescio, quod hinc maxime coniectare licet, quia quoties cum aliquo uestrum loquor, qui opinione excellitis sapientia, testesq; doctrinae Græcos omnes habetis, scire nihil appereo. Nunquam enim idem mihi, ut ita dixerim, ac uobis uidetur. Quod autem euidentius est inscitie argumentum, quam si quis à sapientibus uiris dissentiat? Mirificum tamen hoc habeo bonum, quod me seruat, quoniam sine rubore uerecundia ad discendum me præparo. Rogo autem ac sciscitor, gratiamq; ingentem habeo respondentis, nec ulli unquam ingratus extiti, neque apud auditores unquam uendicauim mihi aliorum inuenta, sed docentem laudibus semper extollo, illi que apud omnes quæ sua sunt tribuo. Atqui & nunc quæ dicis ipse, nequaquam admitto, immo longe dissentio, & hoc mea culpa contingere certe scio: quippe qui talem esse me fatear qualis sum, ne me extollam. Mihi quidem Hippia omnino contra ac tibi uidetur. Opinor si quidem eos qui sponte laedunt homines, iniuriantur, mentiuntur, decipiunt, delinquunt, meliores esse his qui non sponte. Nonnunquam uero contra iudico, & circa hæc oberro, utpote qui rem ipsam ignorem. Ecce nunc animi morbus me quidam inuasit, uidentur que mihi qui proposito circa aliquid peccant, meliores esse, quam qui præter sententiam errant. Huius autem mali superiores sermones causam duco, quibus fit ut in præsentia existimem eos qui non sponte peccant, deteriores esse his qui sponte. Ergo tu mihi ignoscas, nec ulla inuidia te detineat, quin animum meum cures. Multo mihi maius beneficium conferes, si inscitia liberaueris animum, quam si ægritudine corpus. Si hoc uelis multis uerbis efficere, prædico tibi hunc in modum te minime curaturum. neq; enim assequar. Sin autem ita ut supra, respondere uolueris, admodum mihi proderis. Spero autem tibi hoc haud noxium fore. Merito uero te nunc inuocabo Apemanti filii. Nam ipse me induxisti, ut cum Hippia disputarem.

Quare

Argumentum
inscitia est à
sapientibus
dissentire
Docētis atque
discētis
officia

Quare si nunc Hippias respondere noluerit, pro me ipse intercedito. EV. Nil opus est meis, ad Hippiam precibus Socrates. Neque enim id proposuit, ut coactus uidelicet responderet: imò se libenter omnibus responsurum est pollicitus. Nonne hæc sunt Hippia quæ dicebas? HIP. Dicebam equidem. Verum Socrates hic ò Eudice semper dicentes interturbat, & quasi præstigiator quidam esse uidetur. SOC. O uir optime Hippia, haud sponte hæc facio: Essent utiq; sapiens secundum sermonem tuum atq; astutus. Verum præter sententiam ago, quam obrem ignosce mihi. Ais enim non sponte peccanti ignoscendum esse, EV. Haud aliter facias Hippia, sed nostri gratia, & propter ea quæ supra tibi dicta sunt, responde ad ea quæ interrogat Socrates. HIP. Respondebo equidem, cum tu roges. Peccante ergo quod lubet. SOC. Vehementer cupio Hippia, quod modo dictum est, considerare, utri meliores sint, an qui sponte uolentesq; peccant, an qui contra. Spero autem hunc in modum rectissime posse considerari. Responde iam. Vocas ne cursum aliquem bonum? HIP. Equidem. SOC. Et malum? HIP. Ita. SOC. Nonne bonus qui bene currit, malus qui male? HIP. Certe. SOC. An non qui tarde currit, male currit? qui autem uelociter, bene? HIP. Proculdubio. SOC. In ipso itaque cursu celeritas quidem bonum, tarditas autem malum. HIP. Quid tum? SOC. Vter ergo cursor est melior? utrum qui sponte currit tarde, an qui secus? HIP. Qui ultro. SOC. Nonne currere est aliquid facere? HIP. Facere utique. SOC. Facere autem aliquid operari? HIP. Profecto. SOC. Ergo qui male currit, malum hoc & turpe operatur in cursu. HIP. Malum. Quid nunc? SOC. Male autem currit, qui tarde currit. HIP. Sanè. SOC. Nonne igitur cursor bonus de industria malum hoc & turpe operatur, malus præter propositum? HIP. Videtur. SOC. In cursu igitur deterior est qui præter uoluntatem agit mala, quam qui uolens. HIP. In cursu planè. SOC. Quid autem in palæstra? uter luctator est melior? num qui dedita opera cadit? an qui inuitus? HIP. Qui dedita opera. SOC. Ita uidetur. Peius autem ac turpius in palæstra cadere, an deicere? HIP. Cadere. SOC. Et in palæstra igitur qui studio male agit & turpia, melior luctator est, quam qui imbecillitate atque inertia. HIP. Videtur. SOC. Quidnam in omni reliquo corporis usu? nonne qui corpore robustior atq; aptior est, facere pro arbitrio utraq; potest, tam quæ robusti hominis sunt, quam quæ debilis, & pulchra & turpia? Quapropter qui habitu corporis præstat, quoties mala secundum corpus facit, uolens efficit, imbecillis autem inuitus. HIP. Videtur quoq; idem circa robur contingere. SOC. Quid uero de ipsius figuræ cōcinnitate dicendum? nonne formosioris meliorisq; corporis est, impensa opera turpes figuras cōfingere, deformis autem contra? quid tibi uidetur? HIP. Quod & tibi. SOC. Figuræ itaq; inconcinnitas uoluntaria ad uirtutem corporis attinet, contraria ad uitium. HIP. Apparet. SOC. De uoce uero quid ais? Vtram meliorem asseris? ex animi ne uoluntate dissonam, an ex inertia? HIP. Ex animi uoluntate. SOC. Alteram uero peiorem. HIP. Absque dubio. SOC. Vtrum bona optas habere, an mala? HIP. Bona. SOC. Vtrum eligeres pedes habere qui dedita opera claudicarent, an qui inuiti? HIP. Eos planè qui de industria. SOC. Claudicatio pedum nonne uitium est atq; deformitas? HIP. Est. SOC. Hebetudo autem nonne uitium est oculorum? HIP. Vitium. SOC. Vtros igitur potius oculos eliges, eos ne quibus sponte quis confuse uideat uel peruersè inspiciat, an contra quibus nolens male aliquis uideat. HIP. Eos quibus uolens. SOC. Ex his uero quæ tua sunt, potiora censes illa quæ male agunt sponte, quam quæ inuita? HIP. Eiusmodi quædam uidelicet. SOC. An non & reliqua omnia, aures, nares, os, omnesq; sensus ratio una comprehendit, quæ docet sensus præter propositum peccantes, eligendos esse nunquam, utpote qui prauis sint: eos autem qui ex instituto, tanquam bonos, potius eligendos? HIP. Mihi quidem uideat. SOC. Quorum uero instrumentorum melior usus? utrum quibus uolens aliquis errat, an quibus nolens? Ceu gubernaculum, utrum melius, illud quo de industria quispiam male gubernet, an quo inuitus? HIP. Quo de industria. SOC. Nonne arcus similiter, & lyra, & tibiæ, ac cætera omnia? HIP. Vera loqueris. SOC. Vtra equi anima ad possidendum melior, ea ne qua sponte quis male equitet, an qua inuitus? HIP. Qua sponte. SOC. Est itaq; melior. HIP. Est. SOC. Meliori igitur equi anima mala huius animæ opera uolens quis faciet, contraria uero cōtra. HIP. Omnino. SOC. Nonne eadem de anima canis cæterorūq; animalium ratio? HIP. Eadem. SOC. Vtrius aut sagittatoris animam tanquam meliorem eligeres

Vtri meliores
res qui sponte
te uolentes
peccant, an
qui contra

eligeres? Illius ne qui uolens aberrat à signo, an illius qui nolens? HIP. Illius qui ultro.
 SOC. An non hæc ad sagittandi artem melior? HIP. Melior. SOC. Quare anima quæ ab-
 errat inscía, deterior est ea quæ sciens aberrat. HIP. In sagittandi uidelicet facultate.
 SOC. Quid uero in studio medicinæ? nõne quæ medendo dedita opera mala quædam
 corporibus infert, quo ad medicinæ artem pertinet, peritior est, quàm illa quæ per igno-
 rantiam peccat? HIP. Plane. SOC. Ergo hæc in medicinæ arte est melior. HIP. Melior.
 SOC. Vtra uero ad citharam pulsandam uel inflandas tibias, & alia uniuscuiusq; artis, uel
 scientiæ opera est instructior, nõne ad hæc & melior? & si quando præter artem male
 quid facit, de industria facit: quæ uero deterior, præter sententiam? HIP. Apparet. SOC.
 Seruorum autem animas eligemus potius quæ scientes circa ministerium peccant, quàm
 quæ ignorantes, quasi ad hæc opera meliores? HIP. Sane. SOC. Animam uero nostram,
 nõne quam optimam exoptamus habere? HIP. Nempe. SOC. An nõ melior erit, si spon-
 te mala facit, atq; delinquit, quàm si nesciat? HIP. Graue id esset, ô Socrates, si qui spõte in-
 iuriantur, meliores essent his qui non sponte. SOC. Ex his tamen quæ supra dicta sunt, se-
 qui uidetur. HIP. Mihi uero nequaquam. SOC. Putaram Hippia idem tibi quoq; uideri.
 Responde igitur iterum. Iustitia nõne uel potentia quædã est, uel scientia, uel utrumq;
 An non necesse est aliquid horum esse iustitiam? HIP. Necesse. SOC. Si potentia quæ-
 dam animæ iustitia est, potentior anima, iustior erit? Melior enim ô uir optime hæc talis
 nobis apparuit. HIP. Apparuit certe. SOC. Quid uero si scientia iustitia sit? Nõne quæ sa-
 pientior anima, illa iustior? quæ insipientior contra iniustior? HIP. Ita est. SOC. Quid si
 utrumq;? An non quæ ambo hæc habet, scientiam scilicet & potentiam, iustior erit? quæ
 non habet, iniustior? Nõne ita rem se habere necessarium est? HIP. Apparet. SOC.
 Quæ uero potentior & sapientior est, ea melior apparuit esse, & ad utraque tam pulchra
 quàm turpia circa quamlibet actionem peragenda paratior? HIP. Certe. SOC. Quoties
 itaq; turpia facit, uolens facit propter artem atq; potentiam. Hæc autem, uel ambo, uel al-
 terum, ad iustitiam pertinent. HIP. Videtur. SOC. Enim uero iniuriari, mala facere est: nõ
 iniuriari, bona. HIP. Sic est. SOC. Nõne ergo potentior ac melior anima, quoties iniuste
 aget, sponte aget? praua autem contra? HIP. Apparet. SOC. Nõne uir bonus, qui animã
 habet bonam? Malus contra, qui malam? HIP. Absq; dubio. SOC. Quamobrem boni ui-
 ri est, sponte iniuriari, mali autem nõ sponte. siquidem bonus uir animam bonam habet.
 HIP. Habet quidem. SOC. Si quis est igitur hominum qui sponte aberrat, turpiaq; & iniu-
 sta committat, haud alius est ô Hippia quàm uir bonus? HIP. Concedere tibi ista nõ pos-
 sum ô Socrates. SOC. Neq; ego ipse mihi Hippia: ueruntamen ex superiori sermone ne-
 cesse est in præsentia nobis ita uideri. At uero, ut supra dicebam, circa hæc semper sursum
 deorsum ue reuoluo, nec in eadem persisto sententia: neq; mirum est me meiq; similes,
 rudesq; homines ad contraria circumuagari, si & sapientes uos oberretis. Id autem nobis
 graue malum, si neq; etiam ad uos profecti errare cessemus.

ARGUMENTVM MARSILII FICINI FLORENTINI IN
 Charmidem, uel de temperantia.

STVDIVM Socratis in hoc dialogo est, omnes quidem ad temperantiam cohortari. Tres uero
 precipue, scilicet adolescentes, & nobiles, atq; pulchros. Adolescentes quidem propterea, quod cita
 morbis adhibenda est medicina. Principijs obsta, sero medicina paratur, Cum mala per lon-
 gas inualuere moras. Nobiles quoq; tum ut ostendat ueram in uirtute nobilitatem esse ponendam,
 tum quia nobiles plerunq; ceteris exemplo sunt, & quotidie ad rempublicam admittuntur, grauisimo si mali
 sint, humani generis detrimento. Formosos deniq;: nam hi potissimum flagitiosorum consuetudine deprauantur:
 quo fit, ut magis egeant medicina. Præterea formosi studere debent, ut quemadmodum natura corpori breuem tra-
 didit pulchritudinem, sic ipsi uicissim deo nature auctori, sempiternam animi restituunt pulchritudinem. Neq; ue-
 ro permittendum est, ut cum exteriora nostra multis sua pulchritudine placeant, interiora interim sua deformita-
 te displiceant. Etsi omnia in hoc dialogo mirificam habeat allegoriam, amatoria maxime, non aliter quàm Canti-
 ca Salomonis: mutauit tamen nonnihil, nonnihil etiam prætermisit. Quæ enim consonabant castigatissimis auribus
 Atticorum, rudioribus fortè auribus minime consonarent. Ideoq; Aristarchus quidam Homericus, immo uero Pla-
 tonicus, quæ minus consonat, diceret nõ Platonis esse, sed Chroni. Tria uero in ipso exordio notanda sunt in pri-
 mis

mis, quæ amorem ab hac forma corporis ad incorpoream transferunt pulchritudinem. Primum, quod inquit Socrates se inter pulchrum hunc, & pulchrū illum, nihil discernere, sed pulchros sibi cunctos æque placere: quasi dicat, non in unius corporis forma sistendum esse pedem, sed ad ipsam communem speciei totius pulchritudinē ascendendum. Quæ cum una sit in multis, ideam pulchritudinis unam refert super multa. Quemadmodum igitur ab indiuiduo ad speciem, & à specie ad ideam cogitando transcendimus, ita & ab amore formæ huius, ad amorem cõmunis formæ primo, deinde ad formæ idealis amorem pergere admonemur. His addidit Socrates corporis pulchritudinem non propter se amandam, sed tanquam diuinæ pulchritudinis imaginem nobis existimandam. Iubet postremo nudare animum, corporisq; forma posthabita, decorem animi tum naturalem inspiciere, tum studio comparandum diligentius adhibere. Et interea corripit Chærophontem, qui nescio quid de nudando quasi in palæstra corpore dixerat. Neq; iniuria exhortationem ad temperantiam à pulchritudine corporis exorditur. Hæc enim temperantia quædam est linearum atq; colorum. Sed ab hac proxime transit ad corporis sanitatem, quæ etiam est temperantia quædam, humorum scilicet atq; membrorum. Tertio ab hac ad animi ipsius ornatum, qui & in affectu temperantia est, ipsa motionum scilicet moderatio: & in cogitatione quædam similiter est temperantia, in quadam intelligentia cum rebus quæ intelliguntur concinna congruitate consistens, ut non immerito Pythagoras temperantiam uirtutem omnium esse dixerit saluberrimā, tam publice quàm priuatim humanæ societatis cõseruatricem, præsertim cum & iustitia temperantia quædam sit, id est conueniēs in cõmutando distribuendõq; moderatio. Profecto quamuis temperantia proprie circa cohibendas uehementēs libidines uoluptatesq; uersetur, tamen similitudine quadam transfertur & ad cupiditates omnes amputandas, & ad affectum quemlibet moderandum, ut etiam officium fortitudinis in audacia timorisq; moderatione uersetur, similiter iustitia in prætorum pœnarumq; modo, liberalitatis quoq; in erogandi modo, deniq; totius uitæ salus, ut ne quid nimis. Hinc Pythagoricum illud, Mensura omnium optima. Sed memento illos in Phædone negari temperatos esse, qui corporeæ uoluptatis gratia à uoluptatibus abstinent. Iubet enim actiones mortales ad purgandam mentem referri, consequendæ sapientiæ diuinæq; similitudinis gratia. Tanta uero est excellentia temperantiæ, ut & eam omnes in operibus suis obseruent artifices elegantes, & ipsius uirtute non solum corpus sub luna quodlibet, uerumetiam cælum ipsum uniuersumq; seruetur, quod in Gorgia sapientum testimonio confirmatur. Huic illud simile, Disponit deus cuncta suauiter. Item in numero, pōdere, mensura cuncta disponit. Sed iam ad dialogum reuertamur. Socrates dum ex sententia magorum uetat curari corpus antequam curetur animus, manifeste eos improbat, qui minima curantes, maxima negligunt, uelut qui equis & canibus ægrotantibus remedia queritāt, in sui uero corporis & animi morbis medicos minime consulūt. Minima quoq; suppellectilia rite componunt, ipsi interim & animo & corpore incompositi. Intemperato animo citharam temperant. Quotidie aliena curiose tractant, propria deserunt. Omnia uero præter animum ipsum nobis sunt aliena. Ideo corporis medicinam folium appellauit, rem leuem, fragilem, & omnino mutabilem, ac penitus cõtēnendam. Significat etiam multa nobis incommoda tum corporis, tum fortune ob intemperantiam frequenter accidere: atq; contra complurima bona per temperantiā prouenire. Item animo perfecte composito, quæcunq; accidunt, tam & prudenter disponi, & æque tolerari, ut nihil tandem euadat in malum. Incomposito uero animo nihil bene uel in corpore, uel extra posse componi. Exponit autem in Cratylo nomē intemperantiæ græcū Sophrosynei, quasi salutem quandam cõseruationemq; prudentiæ. Putat enim animo uerorum lumina omnium innata fuisse, id est si in seipsum prorsus inspiciat, uera in se omnia cõspecturum. At uero quo minus inspiciat, in causa est immoderatus ad corpus corporeaq; affectus: quo fit ut temperantia opus sit in primis, per quam expulsa perturbationum caligine mens facta serenior, diuini solis lumine abunde circumfundatur, unde sapientiā primo recuperet, deinde prudentiam adipiscatur. Quoniam igitur temperantiam sapientiā prudentiaq; comitatur, ideo Plato sæpe alibi, & in hoc dialogo sub ipso temperantiæ nomine sapientiā quoq; uult & prudentiam contineri. Monet autem Socrates Charmidem, ut respiciat in seipsum de temperantia uerba facturus, nam hæc ipsa in seipsum cõuersio, est huius uirtutis officium: & quisquis in seipsum penitus conuersus fuerit, tum per ipsam temperantiæ ideam innatam menti, humanam intelligit temperantiam, tum moderationem ipsam agnoscens, qua deus animæ partes ab initio inuicem temperauit, cognoscet qua ratione sit affectus animi temperadus. Accedit ad hæc, quod in hoc præcepto significat neminē nisi temperatum de temperantia loqui ad persuadendū uel debere uel posse. Præterea traditur in Timæo, ex consonanti quadam animæ tam ad seipsam quàm ad corpus modulatione, nobis prospera cuncta contingere. Quinetiam Pythagoræi, quos Romanus in hoc sequitur Censorinus, si animus prudēter motiones singulas tum sui, tum corporis moderetur, perpetuam utriusq; sanitatem, & diuturnam uitam corpori pollicentur. Quod quidem plerisq; sapientibus sanctisq; uiris prouenisse compertum & Censorinus & nos habemus. Ad eandem quoq; causam aut similem diuturnas priscorum uitas nonnulli referrent: Sed additur his aliquid mirabilis: Magos carminibus suis immortalitatem corporibus polliceri. Magicem Zoroastri Plato in Alcibiade, nihil aliud quàm diuinum cultum esse dicit. hic insuper addidit, non magicis tantū carminibus, uerumetiam philosophicis rationibus & temperari animum, & corpus uel semper, uel diu saltem procul à morte seruari. Profecto oratio illa quæ temperantiam

perantiam audientibus omnino sit persuasura, atque insuper effectura, duo potissimum exigit, & uim à deo infusam & rationes à philosophis comparatas. Atque orationem è duobus his compositam Plato incantationem nominat magicam. Quia Phœbus primo, deinde Pythagorici morbos ab animo & corpore mirabiliter expellebant. Neque uero falsum putari debet, corpus sub anima penitus temperata immortale effici posse, & sub intemperata in morbos, et mala labi. Id enim Mosaicum de primi parentis statu atque lapsu mysterium continet. Atque Auicenna sequutus Platonicos et Hippocratem, probat animum ex ipsa sui natura adeo materiam omnem exuperare, ut cum primum in seipsum fuerit restitutus, possit elementa mundi mira quadam uirtute mouere, atque habere in corpora que eius imperium: quo fit, ut multo magis possit in proprium. Quod quidem & ab initio Adam poterat experiri, & quidam putant Enoch & Eliam, & nonnulli suspicantur euangelistam adhuc ratione quadam simili uiuere. Sed de his omnibus in Theologia nostra latissime disputamus. Denique, ut summam dicam, mira in hoc uirtus temperantie declaratur, quod animum infeliciter in deteriora prolapsum, feliciter sibi ipsi restituit. Declaratur & mira potestas animi, à quo omnia tam bona quam mala in corpus defluant, & quo uolente corpus seruari ualeat incorruptum. Quod quidem Mosaicis mysterijs serè undique consonat. Post hæc sepius quid sit temperantia queritur, quod quidem neque Charmides neque Critias unquam absoluit. Ille enim non temperantiam proprie, sed que comitantur eam, adducit in medium: hic autem que ad prudentiam magis pertinent: & id quidem semper inepte, uidelicet ut declararetur non esse cuiuslibet de uirtute tam præclara differere. Interea nota priscos sacerdotes consueuisse in sacris tertiam libationis partem Ioui seruatori præcipue consecrare, ut declararet principia, media, fines omnium, ut in Legibus Plato refert, sub Iouis prouidentia disponi atque seruari. Sed ad Critias ineptias redeamus, dicentis esse scientiam quandam que tam se quam scientias omnes sciat: res uero ipsas quarum sunt scientia, nesciat. Quod quidem ideo est absurdum, quia ueritas ipsa ratioque scientia in ipso eorum que sciuntur quasi quodam contactu congruentiaque consistit. Præterea neque perfecte sciri potest scientia, nisi que scientia sit discernatur: Id uero nisi rei cuius sit habeatur, haberi non potest. Item confitetur Critias posse aliquem que nullo modo cognoscit, interim cognoscere se non nosse. Id autem Socrates idcirco non recipit, quoniam que nullo modo sciuntur, non possunt interim quodammodo sciri. Quisquis enim animaduertit se aliquid ignorare, eo ipso agnoscit & se carere. Si ita iudicat, ergo iam notionem ipsius quamdam in seipso descripsit, per quam iudicet & se carere, & quo præcipue careat, Quo fit, ut quicumque rem aliquam se ignorare cognoscit, interea rem ipsam non prorsus ignoret, immo generali quadam adumbratione describat, generali inquam propterea, quod in speciali rerum distinctione scientia perfecta consistit, quam in omnibus disputationibus suis Plato perquirat. Vbi uero Socratem inducit agnoscentem se nihil scire, indicat eum, & si non speciales, generales tamen rerum descriptiones habere, alioquin ignorantiam suam non posset agnoscere: ideoque dum sciebat nihil, sciebat quodammodo cuncta. Quoniam uero Critias sermonem de temperantia traduxerat ad prudentiam, & id quidem licentia quadam Platonica, Socrates prudentiam afferit, id est boni malique scientiam, autoritatem summam ad beatitudinem obtinere, tum quia & bonum finem, & bona ad ipsum media ipsa demonstrat, tum quia omnes tam res quam artes quatenus ab ipsa reguntur, nobis conducunt ad bonum, contra uero nequaquam. Postremo docet Socrates nihil difficilius uel definiri uel comparari quam temperantiam. Difficultas uero definitionis inde procedit, quod uix à cæteris uirtutibus quarum ipsa consonantia quadam est, discerni potest. Adde quod tanto difficilius intelligitur, uerbisque exprimitur, quanto difficilius intrinsecus possidetur. Profecto enim ex ipsi corporis commercio maxime ad uoluptatem intemperantiamque procliuus sumus, in eaque ab infantia nutrimur, difficillime temperantiam adipiscimur. Præterea primi sensus affectus uidentur nonnihil interdum uel ad fortitudinem per iram audaciamque conferre, uel ad prudentiam per timorem, uel ad patientiam per dolorem, uel ad iustitiam liberalitatemque per amorem. Temperantie uero semper impetus omnis opponitur, cum enim in summa quadam tranquillitate solum collocari possit, à quouis affectu undique impeditur. Auget quoque difficultatem, quod sicut in corpore consonantem omnino humorum membrorumque temperiem, sic in animo harmonicam suorum omnium temperantiam reperire omnium est difficillimum. Quamobrem non iniuria Socrates tam in epilogo quam in exordio ad temperantiam cælesti harmonie per similem consequendam opus esse ait cælesti uirtute atque diuina, tum animo, tum rationibus & uerbis infusa. Vbi quoque admonet contendendum esse potius, ut sub legitimis institutis temperati efficiamur, quam ut sub dialecticis rationibus de temperantia disputemus: quandoquidem summa quadam difficultate cognoscitur, & cognita sine usu non modo nihil prodest, sed & obest quamplurimum, atque id quod maius est, nisi re ipsa possideatur, perfecte cognosci non potest. Impuro enim rem omnium purissimam non licet attingere.

CHARMIDES PLATONIS, VEL DE

TEMPERANTIA, TRANSLATVS E GRAECA LINGVA
in Latinam à Marfilio Ficino Florentino, ad Petrum
Medicem uirum clarissimum.

SOCRATES, CHAEREPHO, CRITIAS, CHARMIDES.

PRIDIE cum uesperis Potidæa ab exercitu rediissem, protinus solita exercitia, ut puta quibus diu abuissem, magna cum uoluptate repetiui, ac Taurei palæstram, quæ ex opposito regij tēpli est, sum ingressus. Vbi multos comperi partim ignotos mihi, partim notos, & eos quidem plurimos. Qui cum me ex insperato uidissent procul, subito congratulati sunt aliunde alius occurrentes. Chærepho præcipue, uelut insanus esset, e medio statim profiliens accurrit, ac manu meprehendens, O Socrates, inquit, quo pacto prælio superstes euasisti? Nam paulo ante quam abiremus, apud Potidæam pugna commissa est, quam hi nuper isthuc audierant. At illi ego respondens: Ita, inquam, ut cernis, euasi. Nunciatum est, inquit, pugnam acerrimam fuisse, atq; in ea plurimos nobis notos homines occubuisse. Vera, inquam, uobis nunciata fuerunt. An tu, inquit, prælio interfuisti? Interfui. Sede hic, nobisq; enarra, nondū enim satis omnia intelleximus. His dictis, sedere me prope Critiam Callæschri filium iussit. Sedens itaq; Critiæ & alijs cōgratulatus sum primo, deinde quæ in belli expeditione contigerant, quod quisq; requirebat (alius enim aliud requirebat magis) recēsiui. Vbi uero hisce de rebus abunde locuti essemus, rursus ego illos interrogauī, quæ nā esset his temporibus philosophiæ conditio, & qui adolescentes, uel sapientia, uel indolē, uel utriusq; clari. Tunc Critias ad fores respiciens, uidensq; adolescentes quosdam ingredientiētes & inuicē altercantes, & post eos turbā aliam, quod de honestis, inquit, o Socrates, percontabaris, uidere mox cogniturus. Nam qui nunc ingrediuntur, præcursores sunt amatoresq; cuiusdam qui omnium huius temporis honestissimus & speciosissimus iudicatur, ac uidetur & ipse iam ingressurus. Quisnam iste, & cuius filius, inquam? Nosti, inquit, fortassis & tu. Sed cum hinc abiisti, nondū adoleuerat, Charmidem noueras filium Glauconis patruī nostri, patruem meum? Noui equidem, neq; puer tunc contemnendus erat. Nunc uero adultum esse illum iam arbitror. Statim intelliges, ait, quantus & qualis euaserit. Dum hæc ille dicit, Charmides ingreditur. Ad me quidem o amice quod attinet, nihil perpendo. Profecto enim perinde sum erga honesta indole claros, ut alba amussis in albo lapide. Ferme enim omnes ætatis eius homines mihi pulchri uidentur. Præcipue uero tunc & ille corporis proceritate & egregia indole mirandus apparebat. Ceteri autem omnes capti eius amore uidebant, usq; adeo illius ingressu obstupuerūt turbatiq; sunt. Multi præterea post illum amatores sequebantur. Et quod ad uiros attinet, nil mirum: uerum & pueros etiam animaduerti, quorum nemo ne minimus quidem alium quenquā intuebatur, sed illum unum cuncti tanquam imaginem quandam contemplabant. Hic ad me conuersus Chærepho, qualis tibi o Socrates adolescens uidetur? an non specioso uultu? Mirifice, inquam. At qui, inquit, si nudare se uellet, uultum præ illa quæ intus latet forma, deformem diceres. Eadem hæc Chærephonti ceteri etiam consenserunt. Insuperabilem hercle, inquam, uirum narratis, si paululum insuper quiddam huic adesset. Quid istud, inquit Critias. Si optimo, inquam, animi habitu natura decorus esset, qualem esse o Critia, consentaneū est uestra e stirpe prognatum. Immo certe quo ingenium spectatur, & pulcherrimus est & optimus. Quid igitur non nudamus, inquam, animū prius, interiorēq; formam potius contemplamur? Nam cum tantus iam sit, differere gaudebit puto. Certe, inquit Critias. Nam & sapientiæ studiosus est, & ut sibi ceterisq; uidetur, ualde poeticus. Longa, inquam, serie nobilitatem hanc Solonis ex genere trahitis. Verum cur mihi iam adolescentem nō monstras, huic accersens? Neq; enim dedecet etiam si esset minor natus, cum eo differere, te patruē eius simul & tutore præsentē. Probe, inquit. Vocandus est iam. Atq; his dictis ad eum qui ponē sequebat conuersus: Voca, inquit, Charmidem. Sed heus, dices illi, me uelle medico se cuidam committere ob ualitudinē qua de conquestus est nuper. Ad me uero Critias: Nuper, inquit, Charmides cum mane surgeret, caput dolere

lere querebatur. Quid prohibet igitur simulare remedium aliquod contra capitis grauedinem te habere? Nihil prohibet, inquam, modo ueniat. At ueniet. Quod & factum est: uenit enim, risumque ingentem omnibus concitauit: unusquisque enim nostrum una sedentium, locum cedere Charmidi uolens quo sederet, proximum dedita opera impulit. Quo factum est ut eorum qui utrinque sedebant nouissimi, alterum surgere cogere, alterum humi prostratum deiceremus. Ille uero accedens, me inter Critiamque consedit. Ego uero percontante illo utrum capitis medelam scirem, uix tandem me scire respondi. Quenam ista? inquit. Folium quoddam, inquam. At insuper addenda est incantatio quaedam. quam si quis adhibeat, folioque utatur, sanitas restituitur. Absque incantatione uero folium nil confert. Ad haec ille: Exscribam equidem hanc te dicente incantationem. Verum si mihi persuaseris inquam: an etiam si non persuaseris? Ille subridens ait, Si tibi persuasero Socrates. Hem nomen, inquam, plane tu meum tenes. Teneo, inquit, equidem, nisi iniurius sum. Frequens enim de te inter aequales meos sermo habet. Memini quinetiam cum puer adhuc essem, te cum Critia hoc uersari solitum. Recte tu quidem. Audentius enim incantationis tibi modum ostenda. Paulo uero ante nesciebam quo pacto uim illius tibi monstrarem. Est autem talis o Charmides, ut caput solum curare nequeat: quemadmodum saepe ex peritis medicis audiui, qui quoties aliquis dolore oculorum affectus eos consulit, aiunt non posse oculis mederi, nisi prius capiti medeantur, neque caput absque totius corporis medicina posse curari. Hac de causa regulis quibusdam toti conferentibus utuntur, & a toto ad partem transeunt restituendam. an non audisti ita dicere illos, & ita esse? Prorsus inquit. Recte ne loqui tibi uidentur, inquam? sermonemque hunc approbas? Maxime omnium, inquit. Enim uero cum probari sibi haec audirem, Talis est, inquam, o Charmides, incantationis quoque huius potentia. Quam didici ibidem in exercitu a quodam medicorum Thracum Zamolxidis sectatorum, qui & immortalitatem afferre dicunt. Adiecit praeterea Thracius ille medicus, etiam Graecorum medicos quae supra narrata sunt praedicare. Caeterum Zamolxis, ait, rex noster ac deus tradit: quemadmodum oculos sine capite curare non decet, neque sine reliquo corpore caput: ita neque sine anima corpus. Eaque causa est cur medicos Graecos morbi corporum multi lateant, quia totum ipsum ignorant, quod in primis curare oportet: quo male affecto impossibile est partem aliquam bene ualere. Omnia namque uel bona uel mala ab anima in corpus & hominem totum manant, indeque similiter ut ex capite in oculos effluit. Illam igitur primum & maxime curari iubet, si modo caput & uniuersum corpus bene ualere debeat. Animae uero medelas esse docet incantationes quasdam. Eas praclaris rationibus contineri, quibus animae temperantia tribuatur: qua inserta atque praesente, facile esse sanitatem capiti totique corpori tradere. Ille igitur quum medelam incantationesque doceret, iussit ut nullis precibus morus alicui contra capitis dolorem remedium adhiberem, nisi prius animam incantationibus ipsis purgandam commisisset. Hunc sane nostrorum temporum errorem dicebat esse, quod plerique absque temperantiae sanitatisque studio, medici esse contendunt. Me itaque mirum in modum praemonuit, mandauitque cauere ne quis unquam diues seu nobilis, siue pulcher, mihi ut aliter faciam persuadeat. Illi hoc ego iureiurando interposito me obstrinxi: quamobrem necesse est paream. Tibi quoque obsequar. Nam si uoles secundum hospitis praecipua, animam tuam prius incantationibus omnibus Thracis illius subijcere, medicinam capiti admovebo: sin minus, non potero o amice Charmides tibi prodesse. Cum igitur haec audisset Critias, Lucro, inquit, erit grauedo haec capitis adolescenti, si huius causa sanitatem mentis lucrabit. Affero autem tibi Charmidem hunc aequalibus omnibus non specie tantum praecellere, uerum etiam eo ipso praestare caeteris, cuius ipse incantationem habere dicebas. An non temperantiae supra dixisti? Huius ipsius, inquam. Scito igitur omnium suae aetatis adolescentum hunc uideri temperantissimum, & in caeteris omnibus pro aetatis incremento, nullo inferiorem esse. Consentaneum est o Charmides, inquam, in his quae dixit Critias, te caeteros antecellere. Neque enim referre quisquam posset, ut arbitror, duarum apud Athenienses familiarum coniugium, quo uerisimilius sit pulchram honestamque prolem nasci, quam maiorum tuorum coniugio. Nam paternum genus huic Critiae Dropidi, ab Anacreonte, Soloneque, alijque poetis permultis est illustratum, decore, uirtute, & alia felicitate praecellens. Eadem quoque est materni generis gloria. Nemo enim Pyrilampo auunculo tuo aut pulchrior, aut maior

Præcepta
quædam
medicinæ

omnium qui continentem habitant uisus est unquam, quoties ille uel ad regem magnum, uel ad alium in continenti habitantium legatus accederet. Ac summam uniuersa hec domus nulla in re est inferior alia quacumque. Quare probabile est te tali stirpe creatum primas partes in omnibus obtinere. Quantum igitur ad eam speciem quae cernit oculis attinet o dulcis Glauconis filii, uideris mihi nihil a superioribus tuis degenerasse. quod si & ad temperantiam, & ad alia, ut Critias hic testatur, natura es institutus, beatum te o chare Charmides mater peperit. Ergo sic se res habet. Si inest tibi, ut ait Critias, temperantia, & sufficienter es temperans, neque Zamolxidis, neque Abaridis Hyperborei incantationibus indiges, sed iam tibi medela est capitis admouenda. Sin autem deest temperantia tibi, incantatio medelam antecedere debet. Responde itaque ipse mihi, utrum assentiaris Critiae, & asseras temperantiam te satis habere, an deesse aliquid recognoscas. Tunc ergo ipsius Charmidis generae rubore suffusa gratiore speciem ostenderunt. Nam pudor eam aetatem decet. Deinde admodum generose respondit. Haudquaquam facile est quae in praesentia quaesita sunt, uel admittere, uel reuere. Si enim me temperantem esse negauero, primo quidem turpe uidebitur quod ipse mihi deroget: deinde Critiae huius aliorumque multorum quibus temperans esse uideor, tanquam falsam sententiam coarguam. Sin autem affirmauero, odiosa uidebitur haec de me ipso iactantia. Quapropter quorsum me uertam nescio. Probe loqui uideris Charmides, inquam: itaque communiter inuestigandum puto, utrum quod quaero possideas, necne: ne uel tu aliter quam uelis loqui cogaris, uel ego temere mederi festinem. Si ergo gratum tibi futurum est, cupio unam tecum inuestigare: sin minus, dimittendum arbitror. Imo certe gratissimum, inquit, omnium. Quamobrem ut ipse prestare putas, ita perquirere. Hunc in modum, inquam, commodior indagatio futura uidebitur. Constat profecto si inest temperantia tibi, habere te aliquid, quod de hac opineris. Necessesse enim inhaerentem ipsam tibi si modo inhaeret, aliquem sui sensum praebere, ex quo aliqua circa ipsam insurgat opinio, qua quid, et quale temperantia sit coniectes, nonne putas? Puto equidem. Nonne hoc censeres? uidelicet postquam scis loqui Graece, dicere utique possis quidnam id tibi uidebitur? Fortassis, inquit. Ut ergo coniciamus utrum tibi insit necne temperantia, dic age, quidnam ex sententia tua temperantiam esse dicis? Piguit eum primo, neque libens ad respondendum uenit, demum ita respondit. Temperantiam esse duco decenter agere singula, & quiete per uiam incedere, quiete & loqui, ac summam quiete omnia facere, & ut breui complectar quod quaeris, quietudo quaedam esse mihi uidetur. Recte, inquit. Ferunt sane quietos homines temperatos esse: sed uideamus an uera loquamur. Dic igitur nunquid pulchrum aliquid temperantia sit. Est, inquit, prorsus. Utrum in illa grammatici facultate pulchrius est eadem literas cito scribere, an quiete? Cito. Legere autem celeriter ne an tarde? Celeriter. Quinetiam pulsare citharam uelociter, & prompte certare pulchrius est, inquam, quam quiete ac tarde? Est, inquit. Quid uero in pugnorum brachiorumque ludis, nonne celeritas ipsa laudatur? Utique. Currere autem atque saltare, & caeteri corporis actus, nonne si propere & prompte fiunt, ad pulchrum spectant: si ignaue remissaque, ad turpe? Apparet, inquit. Patet ergo quantum ad corpus attinet, non quod tardum, sed quod uelox maxime, esse pulcherrimum. Nonne, inquam? Omnino, inquit. Temperantiam uero pulchrum quid esse constitit? Constitit. Non ergo circa corpus quietudo, imo celeritas ad temperantiam pertinebit, si modo pulchrum quid est temperantia. Videtur, inquit. Docilitas uero nonne pulchrior quam hebetudo? Pulchrior certe. Est autem docilitas, inquam, cito perdiscere: hebetudo uero sero atque lente. Profecto, inquit. Docere alium quamocysime nonne pulchrius quam tarde? Proculdubio. Reminisci item, & meminisse sero atque lente, pulchriusne an facile atque prompte? Prompte, inquit. Solertia uero nonne celeritas quaedam animi est, inquam, potius quam tarditas? Est, inquit. Atqui & intelligere quae dicuntur in grammatici citharistaeque ludis, & caeteris omnibus non quam tardissime, sed quamocysime, pulcherrimum est. Et hoc, inquit. Quinetiam in ipsis indagacionibus, & consultationibus animi non qui quiete, sero, & uix quaesitum inuenit, est laudandus, ut arbitror, sed qui breui potius atque facillime. Vera haec sunt, inquit. Ex his colligitur, inquam, o Charmides, tam in his quae ad corpus, quam in his quae ad animum spectant, uelocitas promptaque tardis & quietis pulchriora uideri. Sic apparet, inquit. Non igitur quietudo quaedam, inquam, temperantia erit, neque uita quieta temperans, ut hac ratione conicitur. Quando quidem quod temperatum est, &

Solertia celeritas que
dam animi

& pulchrum esse debet. E duobus enim alterum est. aut nunquam, aut raro admodum nobis in uita quietæ actiones pulchriores quam ueloces & uehementes apparuerunt. quod si non pauciores quietæ actiones quam ueloces & uehementes pulchritudine præstare reperirentur, nec hac etiam ratione cõficeretur temperantiã esse quiete agere potius quam uehementer atque celeriter, neque in ipso incessu, neque in sermone, neque in alio quopiam: neque uita quieta quam inquieta decentior esset & temperantior: quippe cum in superiori sermone suppositum sit pulchrum esse aliquid temperantiã, pulchra uero non minus ipsa uelocia quam quieta esse constiterint. Recte, inquit, dixisse mihi uideris o Socrates. Rursus igitur o Charmides, inquam, attentius te ipsum contuere, & cogita qualem te temperantiã præsens efficiat, qualis uel sit ipsa, dum te talem efficit. Hæc autem animaduertens omnia, bene uiriliterque responde quid esse tibi uideat. Ille protinus seipsum colligens, diligentiusque contemplatus. Videtur, inquit, temperantiã mihi uerecundum quendam ruborem inducere, uerecundumque hominem facere, pudoremque esse temperantiã arbitror. Quid ais, inquam: an non pulchrum aliquid paulo ante temperantiã esse dicebas? Dicebam equidem, inquit. Nonne boni homines, inquam, ipsi temperati sunt? Sunt, inquit. An bonum putas, inquam, quod non bonos efficit? Nequaquam, inquit. Non solum itaque pulchrum, sed & bonum est, inquam. Mihi quidem uidetur, inquit. Non credis, inquam, recte Homerum loqui dicentem, Pudorem uero egeno bonum non esse? Credo equidem, inquit. Est ergo, ut apparet, inquam, pudor non bonum, ac bonum. Apparet, inquit. Temperantiã uero bonum duntaxat. siquidem bonos facit eos quibus adest, malos uero nequaquam. Ita mihi, ut loqueris, esse uidetur, inquit. Ergo temperantiã pudor non erit. quandoquidem temperantiã bonum est duntaxat, pudor autem nihilo magis bonum est quam malum. Recte quidem mihi, inquit, dici hoc uidetur o Socrates. Verum attende obsecro quale tibi uidetur quod rursus adducã. Modo enim recordatus sum quod mihi traditum est à quodam dicente temperantiã esse, ut sua quisque agat, cõsidera an recte loqui uideatur tibi qui hæc dicit. O foede, ex hoc Critias illud audisti, uel alio quopiam sapientum? Videtur sane, inquit Critias, ex alio, nam ex me nunquam audiuit. Quidnam refert, inquit, Socrates, ex quo audiuerim? Nihil, inquam, profecto. neque enim id considerandum est quis dixerit: Sed utrum uere dicatur, necne. Probe nunc loqueris, inquit. Recte per loquem, inquam. Mirabor tamen si quomodo hoc se habeat, inuenerimus. nam est ænigmati cuiusdam per simile. Quamobrem, inquit? Quia non arbitror ita sensisse illum ut uerba sonant, inquam, temperantiã scilicet esse, ut sua quilibet agat. Nihil ne putas grammaticum agere, quando scribit, uel legit? Puto equidem aliquid agere, inquit. Videturne tibi grammaticus nomen suum tantum scribere ac legere? uel etiam uos pueros erudire? Neque enim minus inimicorum tunc nomina quam uestra amicorumque scribebatis. Certe non minus, inquit. An cum ageretis hoc, inquam, curiosiores eratis quam decet, & à temperantiã lege discedebatis? Minime, inquit. At uero non uestra agebatis tantum, si scribere ac legere, agere aliquid est. Est utique, inquit. Præterea mederi o amice, adificare, texere, & cuiuslibet artis opus explere, agere aliquid est, an nihil? Aliquid prorsus, inquit. An uideretur, inquam, tibi bene illa ciuitas instituta, in qua leges iuberent ut uestem quisque suam texat, lauetque, calceosque conficiat suos, & strigilem, & uascula olearia, uel unguentaria, & supellectilia quæque: aliena quidem attingat nunquam, propria uero ipsemet peragat? Nequaquam, inquit. Veruntamen si temperate disposita est ciuitas, bene instituta est, inquam. Quid nunc, inquit? Ergo temperantiã num erit talia quædam agere, & hunc in modum agere sua. Non, ut apparet, inquit. Quare per ænigmata loquebatur, inquam, ut supra dixi, is qui prædicabat, agere sua temperantiã esse. Neque enim usque adeo fatuus fuisse putandus est, ut idem eius fuerit sensus, qui & uerborum sonus. Num fatuus quispiam o Charmides hoc tibi tradidit? Minime, inquit, omnium. Immo quidam meo iudicio sapientissimus. Omnino igitur sententiã suã obscuris uerbis inuoluit, inquam, ut arduum cognitu sit, quid est agere sua. Fortassis, inquit. Potes ne aperire nobis, agere sua quid sit, inquam? Ignoro equidem, inquit. Forte etiam qui hæc dixit, quid sibi uellet non satis intelligebat. Dum ita loqueretur, subrisit Charmides, Critiamque aspexit. Critias autem licet ante ad differendum aduersus Charmidem aliosque cupiditate gloriæ instigatus; se hæc tenus continuauerat, sed ulterius ad hæc se continere non potuit; uisumque est mihi ue-

rum esse quod fueram suspicatus, illam scilicet de temperantia superiorem sententiam Critiam Charmidem accepisse. Quare Charmides nolens ipse responsum tutari, & hunc in Critiam laborem reijcere cupiens, irritauit eum, & quasi redargutum ostendit. Quod ille minime tolerauit, immo aduersus eum haud secus indignatus fuisse uidetur, ac poeta aduersus histrionem inepte sua poemata recensentem. Ideoq; illum intuitus: Itane putas, inquit, o Charmides, si tu nequaquam intelligis quis eius fuerit sensus qui agere sua temperantiam esse asseruit, neq; ipsum etiam intelligere? O uir optime, inquam, nihil mirum est hunc adolescentulum non intelligere. Te uero decens est haec cognoscere, & propter aetatem, & propter studiū. Si ergo affirmas & ipse temperantiā esse quod hic dixit, sermonemq; hunc suscipis, libentius tecū, utrum id uerum sit, necne, indagabo. Affirmo equidem, inquit, & suscipio. Recte facis, inquam. Sed dic obsecro: Vtrum quae paulo ante querebam, admittis? artifices uidelicet omnes aliquid facere. Equidem, inquit. Videntur, inquam, tibi sua tantum, an aliena insuper facere? Aliena quoq;, inquit. Temperanter agunt itaq; qui non sua tantum faciunt, inquam? Quid prohibet, inquit? Quod ad me, inquam, spectat nihil. Sed uide ne quid apud eum prohibeat, qui cum supposuerit temperantiam esse agere sua, deinde tamen ait nihil ob stare, quin & illi qui aliena agunt, temperati sint. Concessi equidem, inquit, eos qui aliena agunt, temperatos esse. An & eos qui faciūt, est concessum? Dic mihi, inquam, Critia, non idem uocas agere atque facere? Non certe, inquit, neq; idem operari atq; facere. nam id ab Hesiodo didici, qui ait, Opus nullum turpe esse. An censes ipsum, si talia quaedam opera nominasset, operariq; & agere, qualia tu supra narrabas, fuisse dicturum opus nullum cuiquam turpe, seu coria incidenti, seu cauponi condimenta obsoniaq; uendenti, siue in taberna sedenti? Haud ita censendum, o Socrates. Immo uero ille, meo quidem iudicio, effectiōnem aliud quam actionem & operationem existimauit, & effectiōnem quidē interdum opprobrio esse, quando quid praeter honestum facimus, opus autem nullum unquam dedecori nobis contingere. Quae enim honeste & utiliter fiunt, opera nuncupauit, operationesq; & actiones, effectiōnes quasdam huiusmodi. Existimandum praeterea illum sola haec propria esse cēdere: noxia uero omnia penitus aliena. Quamobrem arbitrari oportet & Hesiodum & alium unumquemq; sanae mentis uirum, hominem ita sua agētem, temperantem uocare. Cum primum o Critia loqui coepisti, inquam, percepi te propria & sua cuiusq; bona dicere, bonorūq; effectiōnes, actiones denominare. Etenim persaepe Prodicum audiui hunc in modum nomina distinguentem. Concedo equidem tibi pro arbitrio nominibus uti, modo id declares, quid nomine quoq; significare uelis. Nunc igitur tecum a principio clarius definito, utrum bonorum actionem uel effectiōnem, uel quomodo cunq; uelis aliter nominare, temperantiam esse dicas. Hoc ipsum, inquit. Non ergo temperanter agit, inquam, qui mala, sed qui bona potius agit. Tibi uero o bone uir, nonne id uidetur, inquit? Mitte istud in praesentia, inq;: nondum quod mihi uidetur, uerum quod ipse dicis consideramus. Enim uero nunquam temperate illum agere dicerem, inquit, qui nō bona, sed mala agat. Nam actionem ipsam bonorum, temperantiam esse manifeste definio. Forte nihil prohibet, inquam, quin uere loquaris: hoc tamen admiror, si homines temperate agentes ignorare putas quod temperate agant. Nequaq; puto, inquit. An non paulo ante abs te dictum est, inq;, quod nihil artifices prohibet aliena etiam facientes, temperanter uiuere? Dictum profecto, inquit, sed quid tum postea? Nihil aliud, inquam. Verum dic utrum medicus tibi aliquis uideat, dum sanum efficit aliquē, utilia sibi & illi quem curat, efficere? Mihi quidem, inquit. Nonne agit decentia, inquam, quisquis haec agit? Certe, inquit. Qui uero agit decentia, inquam, nonne & temperate? Et temperate, inquit. Nunquid medicū necesse est intelligere, quando curat utiliter, & quando nō? & unumquemq; artificē quando conducturum sibi est opus ipsum quod efficit, & quando non conducturū? Forte non, inquit. Quandoq; igitur, inquam ego, cum medicus utiliter operatus est uel contra, seipsum non cognoscit ut operatus est, si tamen utiliter operatus est, ut ipse fatebaris & temperate. an non ita dicebas? Equidem, inquit. Nonne igitur, inquam, ut apparet, interdū utiliter operatus agit quidem temperate, & temperatus est, ipse uero ignorat quod temperate agat, sitq; temperans? Fieri hoc, inquit, nō potest o Socrates. Verū siquid est in superiorib; dictū unde hoc sequatur, illud libentius retractabo; neq; me pudebit fateri aliquid aliud non recte dixisse, potiusq; confer

consentire, ut qui seipsum ignorat, sit temperatus. Ferme namque hoc ipsum temperantiam esse arbitror, seipsum cognoscere, illique assentior qui preceptum hoc templo Apollinis ipsius inscripsit. At qui uidetur haec inscriptio tanquam Dei saluatio quaedam ad homines qui templum ingrediuntur, eius loco quae gaudere iubet: quasi non probe dicatur, gaude, neque iu bere hoc inuicem deceat, sed temperate potius uiuere. Ita homines templum ingredien-^{xiēp dō}tes singulari sententia Deus alloquitur, aliterque quam homines nos salutat, ut sensit ille, meo iudicio, qui inscripsit. Et ingrediēti nihil praecipit aliud quam uiuere temperate. Verum obscuris hoc preceptum uerbis tanquam uates interferit. Quippe Cognosce te ipsum, idem est quod temperate uiue, ut literae testantur, egoque interpretor. Forte uero aliud esse putabit quispiam: quod quidem contigisse illis qui sequentia apposuerunt, existimo, hoc est, Nihil nimis, & Sponsioni non deesse iacturam. Nam illi quidem Cognosce te ipsum, consilium quoddam esse putarunt, non Dei ipsius ad eos qui ingrediuntur admonitionem. Deinde ut & ipsi nihilo deteriora consulerent, reliqua insuper adiecerunt. Ergo haec omnia Socrates à me dicta sunt, hoc est quia superiora omnia absque controuersia tibi concedam. Forte namque rectius de illis aliquid ipse dixisti, forsitan & aliquid ego, nihil uero ex his quae diximus, manifestum. deinceps autem rationem huius tibi reddere uolo, si non concesseris temperantiam esse seipsum cognoscere. Sic mecum agis, inquit, o Critia, quasi ego quae interrogo, nosse affirmem: offersque mihi te, si uolueris, concessurum. hoc autem non ita. Quaro enim tecum semper de eo quod in medium est adductum, idcirco quia illud ignoro. Videbo porro utrum concedam necne. Consiste modo quoad ista considerem. Considera, inquit. Ecce considero, inquit. Si temperantia cognoscere aliquid est, constat eam scientiam aliquam, & alicuius esse: nonne? Est utique suipsius uidelicet. Nonne & medicina est scientia sani? Prorsus, inquit. Si ergo tu quaereres, medicina quomodo sit sani scientia, quid nobis confert? quid uel efficit? responderem utique prodesse quam maxime. sanitatem porro pulchrum opus nobis perficit. Accipis hoc? Accipio, inquit. Ac si rogares iterum, architectura cum sit aedificandi scientia, quodnam opus molitur: domos utique responderem, & eadem de ceteris artibus ratione responsum darem. Postquam igitur temperantiam suipsius scientiam esse dicis, tua interest respondere, si quis hunc in modum requirat: O Critia, temperantia quae sui ipsius scientia est, quodnam pulchrum opus nobis efficit, estimationeque dignum: dicas, amabo. Non recte, inquit, interrogas Socrates. neque enim aliarum scientiarum haec est similis, neque aliarum aliarum: tu uero perinde ac si similes essent, interrogas. Nam dic obsecro. Computatrix geometrica scientia quodnam tale opus est quale domus architecturae, & textoriae uestis opus est, aliaque permulta eiusmodi, quae multis artibus quisque tribuere posset: Potest ne mihi tu harum eiusmodi aliquod opus ostendere. At non poteris. Vera dicis, inquit, hoc tamen monstrare tibi possum, cuius scientia sit harum scientiarum qualibet, quod aliud est quam scientia quaeque. Quemadmodum computandi peritia paris & imparis multitudinis scientia est, quo pacto ad se & inuicem habeant. an non? Profecto, inquit. Nonne aliud est, inquam par & impar quam ipsa computandi scientia? Est, inquit. Quinetiam ponderandi facultas grauioris leuiorisque ponderis libratio est. Graue autem ipsum & leue aliud quiddam est quam ars ipsa librandi. Assentiris? Assentior, inquit. Dic itaque, temperantia cuius potissimum scientia est, quod sit aliud quam temperantia ipsa? Hoc profecto, inquit, quod modo quaeris, illud ipsum est quo temperantia ab alijs omnibus scientijs differt. Tu uero similitudinem aliquam huius ad alias exigis. Sed aliter se res habet. Nempe ceterae omnes aliterius cuiusdam scientiae sunt, suipsarum minime. Sola haec & aliarum scientiarum, & suipsius scientia est. Permultum abes ut haec ignores: uerum arbitror te quod paulo ante negabas efficere: nam me refellere tentas, & illud de quo sermo est praetermittis. Quid agis, inquit? An putas si te redarguero, alterius gratia me id facturum, quam cuius gratia me ipsum examinarem, si quid dicam, metuens ne dum scire puto quod nescio, mea me ignorantia fallat? Et nunc quidem id summopere me facere assero, differere uidelicet & examinare sermonem me ipsius gratia primum, forte etiam meorum familiarium causa. An non commune bonum esse hoc omnibus hominibus arbitraris, ut rei cuiusque conditio omnibus innotescat? Maxime quidem o Socrates. Audacter itaque o beate, ut tua fert opinio, ad interrogata respondens, ne cures Critias ne sit an Socrates qui redarguitur, sed ad ipsum sermonem attende, quoniam redargutus euadat. Sic faciam, inquit: nam probe loqui uideris.

Confutatio
quarta defini-
tionis

De temperantia quod dicis, age, inquit, repete. Aio equidem, inquit, ex omnibus alijs scientijs hanc solam & sui ipsius & reliquarum scientiarum esse scientiam. Nonne & inscitiae scientia est: siquidem & scientia. Omnino. Solutus itaque temperans, inquam, seipsum noscet, examinareque poterit quid nouit, quid ignoret: iudicare insuper ex alijs hominibus, quod quisque nouit, & nosse putat, siquidem nouit, quid uel ignorat ipse & nosse putat: aliorum autem nullus hoc poterit. Atque hoc est esse temperatum, & temperantia, seipsumque cognoscere, intelligere scilicet quae nouit, quae uel non nouit. Sunt ne haec quae dicis? Sunt, inquit. Tertium igitur, inquam, ut dicitur, Seruatori uelut a principio consideremus. Principio utrum fieri hoc possit necne, ut quae quisque nouit, & quae non nouit, nosse, & item non nosse cognoscat. Deinde si id fieri possit, quanam intelligentibus sit futura utilitas. Quarendum inquit. Animaduerte, inquam, Critia, num in his certi quicquam habeas: ego enim nihil. & quae in re dubito, si uoles, aperiam. Immo uolo, inquit. Sequentur haec, si stabit quod ipse modo dicebas: Vna quaedam uidelicet scientia, quae nullius alterius quam sui ipsius, aliarumque scientiarum scientia sit: atque inscitiae rursus scientia eadem. Prorsus, inquit. Vide inquit, amice, quam absurdus noster hic sermo sit. Enim uero si hoc idem in alijs quibusdam consideraueris, ut arbitror, impossibile tibi uidebitur. Qua ratione, inquit, & ubi? Hic plane cogita utrum uideatur tibi uisus quidam esse, qui non sit earum rerum uisus, quarum ceterae uisiones: sui ipsius autem & ceterarum uisionum, & item non uisionis sit uisio: neque colorem uideat ullum cum uisio sit, seipsam uero duntaxat & alias uisiones inspiciat. Vide ne uisio tibi ulla talis esse? Nulla, inquit. Num & uim, inquam, aliquam audiendi reperire posse confidis, quae uocem audiat nullam, seipsam uero & auditus alios, & non auditus percipiat? Neque istud possibile, inquit. In summa, sensus omnes percurrere, consideraque utrum sensus inueniri aliquis possit, qui seipsum ceterosque sensus percipiat, nihil tamen eorum sentiat quae sensus alij sentiunt. Impossibile & hoc existimo, inquit. An forte cupiditatem aliquam esse censes, quae uoluptatem affectet nullam, sui ipsius autem & reliquarum libidinum sit cupiditas? Nequaquam, inquit. Neque uoluntatem, inquam, ut arbitror, quae bonum nullum exoptet, seipsam uero & ceteras uoluntates exoptet. Minime, inquit. Amorem quinetiam aliquem talem esse dicis, ut pulchri nullius sit amor, immo sui ipsius, ceterorumque amorum sit ardor? Non equidem. Timorem ne aliquem excogitasti unquam, qui seipsum & metus alios expauescat, terribile uero & periculosum nihil exhorreat? Nunquam prorsus, inquit. Opinionem praeterea talem ut opinionum aliarum & sui ipsius opinio sit, nihil autem eorum quae opinionones aliae suspicantur, opinetur ipsa? Nullo modo. Veruntamen scientiam quandam eius modi esse diximus, quae dogmatis nullius scientia est, sui ipsius autem & aliarum scientiarum scientia. Diximus certe, inquit, An non mirum, inquam, quiddam, si est: nondum porro esse negandum, sed utrum sit considerandum. Scite loqueris, inquit. Dic iam. Est ne scientia haec alicuius scientia? habetque uim quandam huiusmodi, qua alicuius sit? Prorsus, inquit. Item maius ne dicimus eam uim habere, qua aliquo maius sit? Habet nimirum, inquit. Nonne minori aliquo maius, si maius erit? Necessarium est, inquit. Si maius quippiam reperiremus, quod maioribus alijs & seipso maius existeret, neque tamen maius esset aliquo eorum quibus cetera sunt maiora, omnino sibi hoc conueniret, ut sicut maius est seipso, ita sit & minus? Necessarium est o Socrates. Quinetiam si duplum sit, inquam, aliquid ad alia dupla, & ad seipsum, certe ad seipsum dimidium erit duplum, & ad alia dimidia duplum. Nempe quicquid duplum est, non alterius est quam dimidij duplum. Verum est, inquit. Praeterea quod seipso plus est, nonne & paucius? & quod grauius, item leuius? quod uel senius etiam iunius? & in ceteris omnibus eodem modo, quicquid sui ipsius potentiam ad se ipsum habet, nonne & illam habebit essentiam, ad quam est eius potentia? Dico autem tale aliquid. Auditum nullius alterius dicimus esse quam uocis auditum? Profecto, inquit. An non si seipsum audiet, inquit, uocem se habentem audiet. Neque enim aliter posset audire. Necessario sequitur, inquit. Visus quoque o uir optime, inquit, si seipsum uidebit, necesse erit eum aliquem colorem habere. nam absque colore uisus cernere nihil potest. Nihil potest inquit. Vides, inquit, o Critia, ea quae narrauimus, partim impossibilia esse, partim incredibilia, quod uim suam habeant ad seipsa. quae enim magnitudo & multitudo ac cetera huius generis uim suam habeant ad seipsa, penitus impossibile. nonne? Sic est omnino, inquit. Quod uero uisus & auditus, inquit, seipsos percipiant, motus se moueat, & se caliditas calefaciat, &

& cætera talia à quibusdam non creditur, nonnullis fore credendum uidetur. Magno quodam uiro opus est, ò amice, qui satis per omnia id distinguat, utrum nihil omnino uim suã ad seipsum habere ualeat præter scientiam, sed ad aliud: an queant alia, alia nequeant: & si aliqua sint quæ ad seipsa uim habeant, utrum eorum in numero hæc scientia sit, quam temperantiam nominamus. Equidem sufficere me ad hæc discernenda, nequaquam con fido. Quocirca neq; asserere possum utrum fieri possit, ut scientiæ scientia sit. Quod & si detur, non prius tamen assentiar esse huiusmodi temperantiam, q̄ inuestigauero utrum pro fit quicquam nobis temperantia talis existens, uel nil pro fit. Temperantiã enim con ferens quiddam ac bonum esse uaticinor. Tu igitur Calleschri filii, quando quidem tempe rantiam ponis scientiæ inscitiæ q̄ scientiam, ostende primum possibile hoc esse quod su præ dicebam: postea præter id quod possibile, esse & conferens: atq; ita mihi circa tempe rantia ipsius definitionem forsitan satisfeceris. Critias uero cum hæc audiret, meq; dubi tantem uideret, eorum more qui oscitantes intuiti oscitant, ipsi quidem uisus est hæsitante me, similiter hæsitare. Sed utpote gloriosus, præsentis ueritus est, neq; confiteri uoluit, sed ad ea discernenda quæ obtuleram, nõ sufficere, neq; aperte quicquam protulit, suamq; ambiguitatem occuluit. At ego ut disputatio nostra procederet: Si tibi, inquam, uidetur, ò Critia, dabimus nunc, scientiæ scientiam esse posse. Vtrum uero possit necne, aliã inda gabimus. Veruntamẽ si quammaxime id possibile sit, quid magis possibile est cognosce re quæ nouit aliquis, & quæ nõ nouit: hoc utiq; esse diximus seipsum cognoscere, tempe ratumq; esse. Nonne? Maxime, inquit, ac sequitur quodammodo Socrates. Nam si quis eam habet scientiã quæ seipsam cognoscit, talis & ipse fit, quale est id quod habet: quem admodum cum uelocitatem habet quis, uelox: & quando pulchritudinem, pulcher: & quando cognitionem cognoscens. Quare cum cognitionem ipsam sui ipsius quis habet, seipsum tunc cognoscens efficitur. Haudquaquã id ambigo, inquam, quin si quis in seip so habet aliquid sese cognoscens, ipse quoq; se nouerit. Sed quænam necessitas cogit ho minem sic affectum, quæ nouit, quæ ue nõ nouit cognoscere. Hæc uidelicet, inquit, quia idem est hoc & illud. Forte sic est, inquam, sed ego semper similis esse uideor, neq; rursus intelligo quomodo idem sit, quæ nouit cognoscere, & cognoscere quæ non nouit. Qui istuc ais, inquit? Ita, inquam, scientia ipsa scientiæ existens, nunquid ultra discernere pote rit, q̄ quod ex his hoc quidẽ scientia est, illud inscitiã? Non ultra, sed eatenus, inquit. Idem est igitur, inquam, scientia & inscitiã sani, atq; item scientia & inscitiã iusti? Nullo pacto, inquit. At uero hoc quidẽ medicina, hoc autem civilis peritiã, inq; hoc nihil aliud q̄ scien tia. Quid ni, inquit? Nisi quis nouerit sanum insuper ac iustum, sed solam scientiam, utpo te huius solius scientiã habens, quod quidem scit, quod ue scientiã quandam habet, agno scet tam circa seipsum, q̄ circa alios, nonne? Quod uero cognoscat hæc scientia, quam ratione intelliget: cognoscit enim sanum & salubre medicina, non temperantiã, harmo nicum musica non temperantiã, ædificiũ architectura, non temperantiã, & similiter om nia. nonne? Apparet, inquit. Temperantiã uero, inq; si scientiarum scientia est duntaxat, quomodo intelliget quod sanum salubreq; cognoscit, uel quod ædificiũ? Nullo, inquit. Non ergo intelliget quid cognoscat, hoc ignorans, sed quia cognoscat tantum. Videtur, inquit. Non igitur temperatũ esse erit hoc, neq; temperantiã, intelligere quæ nouit, quæ ue non nouit, sed ut uidetur, quia nouit, & quia nõ nouit solum. Apparet, inquit. Neq; pote rit etiam hic alium examinare alicuius scientiam profitentẽ, utrum sciat quod pollicetur, an nesciat. Imò hoc solum ut uidetur, inq; agnoscat, quod scientiam quandã habet: cuius autem rei scientiam temperantiã non ostendet. Non uidetur, inquit. Neq; igitur simulante medicum à uero discernet, neq; alium quempiam scientem à nesciente. Sic autẽ con sideremus, si temperans, aut alius quiuis dijudicaturus est uerum & falsum medicum, an nõ sic faciet? De medendi quidem arte cum illo nihil differet. Nihil enim aliud ut dicebã mus, intelligit medicus q̄ sanum atq; agrotũ, salubreq; & noxium, an nõ ita? Ita profusus, inquit. De scientia porrò nihil nouit, inq; hoc enim soli tribuimus temperantiã. Sic est, in quit. Neq; de medicina igitur medicus quicq; nouit, inquã: quando quidẽ medicina scien tia quædam est. Vera loqueris, inquit. Quod quidem scientiam aliquam habet, tempera tus agnoscat, sed alius quispiã medici peritiã considerabit, quænam quorum ue sit. Quod quidem tunc patet, cum scitur quarum sit rerum scientia. An non scientia quæq; deter minata

minata est, haud hoc tantum quod scientia est, sed quæ scientia, & quæ scientia sit, cognoscitur, his cognitis quorum scientia est. Sic prorsus, inquit. Medicinæ, inquam, scientia ab alijs scientijs eo distincta est, quod salubris est insalubrisq; peritia. Nempe, inquit. An non in his considerare debet, inq; quisquis medicinam consideraturus accedit, in quibus uidelicet ipsa uersatur. Neq; enim in extraneis, in quibus non est, quærenda uidetur. Non certe, inquit. In salubribus itaq; eorumq; contrarijs medicum considerabit in quantum medicum, quicumq; recte hunc perscrutabitur. Videtur, inquit. Nonne in his ita uel dictis uel factis animaduertet, quæ uere dicantur, & quæ recte agantur. Necessariū, inquit, est. An poterit ullus absq; medicinæ peritia hæc conijcere. Nullus, inquit. Neq; alius, ut uidetur, præter medicū, neq; temperans igitur. Nam præter id quod temperans, esset & medicus. Vera hæc sunt. Omnino igitur temperantia, si scientiæ inscitiæ uel scientia est, neq; discernere medicum poterit medendi peritū, itemq; medicinæ peritiam simulantem, uel sese habere putantē, neq; alium quenq; eorum qui aliquid sciunt, præterq; hominem artis eiusdem professorē, quemadmodum artifices alij. Sic apparet. Quænam nobis ulterius o Critia, a temperantia cum talis sit, est prouentura utilitas. Si enim quod in principio supposuimus, cognosceret temperans quæ nouit, quæ uel non nouit, illa quidem quod nescit, hæc uero quod ignorat, & alium sic affectum diiudicare posset, emolumentū ingens temperantia præditi reportarem: quippe sine errore uitam ageremus, & nos quicumq; temperantiæ participes, & ceteri omnes quicumque nostro imperio regerentur. Neque enim nos quæ ignoramus, agere aggredieremur, sed scientes homines perscrutati illis utique cederemus: neq; alijs nostræ gubernationi subiectis agere cōcederemus aliud quicquam, nisi quod aggressi recte forent acturi. id est autem, cuius haberent scientiam. Atq; ita per temperantiam, & domus instituta recte gubernaretur, & disposita ciuitas optime regeretur, & aliud unumquodq; cui temperantia ipsa præesset. nam errore sublato, rectitudineq; ducente in singulis actionibus necesse est, ita uiros instructos honeste atq; bene agere, bene autem agentes beatos esse. An non sic o Critia, de temperantia dicebamus, dicentes quantum bonum sit nosse quæ nouit aliquis, & quæ non nouit. Ita prorsus, inquit. Nunc autem uides nullam scientiam talem esse nobis apparuisse. Video equidem. Nunquid bonum hoc continet eam quam nunc inuenimus, temperantiam esse scilicet et scientiam & inscitiā scire: quod quicumque discendum tentabit, qui hac armatus est, facilius perdiscet, clarioraq; omnia illi se offerent, utpote circa omnia quæ discenda sunt, scientiam ipsam prospiciēti, aliosq; melius in his rebus examinabit quæ ipse discet. Qui autem absq; hoc examinabunt, imbecillius & ineptius facient. An eiusmodi quædam sunt, o amice, quæ nobis temperantia confert. Nos autem maius quiddam excogitamus, idq; maius quam sit, esse requirimus. Forte sic est, inquit. Forsitan, inquam ego, fortassis etiā non nihil conferens indagauimus. Quod quidem inde coniecto, quia absurda quædam sequi uidentur circa temperantiam, si ipsa sit talis. Videamus ergo, si placet, concedentes fieri posse, ut constet scientiam sciri: quodq; in principio posuimus, temperantiam uidelicet esse, cognoscere quæ nouit aliquis, uel non nouit: ea re ne illam priuemus, sed demus potius. Hisq; concessis, diligentius etiam inuestigemus, utrum in præsentia nos iuuet, si talis existat. Quæ enim dicebamus modo, quod ingens quoddam nobis esset temperantia bonum, si talis esset, regens disputationem aliquam, domumq; & ciuitatem, haud recte o Critia concessisse uidemur. Quamobrem, inquit. Quoniam facile nimium asseruimus bonum ingens fore hominibus, si nostrum singuli quæ quidem cognoscunt, egerint: quæ uero ignorant, scientibus alijs quibusdam dimiserint. Nonne recte hæc asserta sunt. Non, ut mihi uidetur. Absurda reuera loqueris Socrates. Per canem ita in præsentia mihi uidetur, & nuper aduertens, inquam, absurda quædam occurrere, meq; timere ne minus recte considerarem. Reuera enim si talis est temperantia, haud sane uideo quid nobis afferat boni. Qua ratione, inquit. dicas, ut & nos quid sentias, cognoscamus. Nugaturum quidem me arbitror. Necesse tamen quod occurrit, considerare: neq; frustra ac temere præterire, si quis ipsius quoquo modo habet curam. Scite loqueris, inquit. Audi iam meum somnium, siue per cornu, seu per ebur emerferit. Si enim nobis quam maxime dominaretur temperantia talis existens, qualem modo describimus, utiq; secundū scientias ageret, neq; aliquis gubernatorē esse se iactās, cum minime sit, nos falleret, neq; medicus, neq;

neq; dux exercitus, neq; alius ullus scientiæ falsus professor nos effugeret. His hūc in modum dispositis, aliud quiddam nobis contingeret: nam melius quàm nunc corporibus ualeremus, & in maritimis militaribusq; periculis tutiores euaderemus. Vasa item & instrumenta, uestes, calceos, uniuersam deniq; supellectilem ex arte magis cōmodiusq; institutam possideremus, ex eo quod ueris artificibus uteremur. Concedamus quoq; si uis uaticinium futuri scientiam esse, & temperantiam illi præsentem uanos ostentatores uitare, ueros autem uates ad futurorum prædictionem eligere. Ita profecto genus hominum institutum, quod scite ageret uiueretq; assentior. Nam custos uitæ hominum, temperantia nunquam subrepere inscitiam, & uiribus uti suis permetteret. quod autem secundum scientiam agentes, bene ageremus, essemusq; beati, nondum percipere possum, ô amice Critia. Haud facile alium bene agēdi finem perfectionemq; reperies, inquit, si actionem secundum scientiam spreueris. Paulo diligentius inquam, explica secundum quam scientiam. Num secundum scientiam coriariam? Non per Iouem, inquit. An forte ærariam fabricam? Neq; istam, inquit. Num secundū lanificiū artificiumq; lignorum, aut quiddam huiusmodi? Neq; istud, inquit. Haud ulterius itaq; eo in sermone standū uidetur, quo assererebatur beatum esse illum qui secundum scientiā uiueret. nam hi secundum scientiam uiuentes, beate uiuere abs te minime affirmantur. At forte è multis inscienter uiuentibus, unum quendam certa ex scientia scienter uiuentem, beatum determinas. Ac forsitan dicis, quem ego paulo ante dicebam, uatem futurorū omnium præsciū. Hunc ne, an alium inquis? Et hunc, & alium, inquit. Quem, inq;? Nunquid eum hominem qui nō futura solum, uerum etiam præterita præsentiaq; cognoscat, nihilq; ignoret? Fingamus eiusmodi aliquem: hoc tu neminem alium magis è scientia uiuere dicas, ut arbitror. Neminem prorsus, inquit. Hoc item addatur, quanam scientiarū potissimum beatū facit. Num similiter cunctiæ? Non similiter, inquit. Verum qualis maxime illa qua quis nouit præsens, præteritum atq; futurum? Nunquid ea qua talis ludere? Quid talos memoras, inquit? An forte qua computare? Nequaq;. Num qua salubria? Hæc quidē magis. Illa uero quam dico maxime, qua quid norim? Qua bonum ac malum. O improbe, iam dudum me clam circulo quodam reflectis retrahisq; ad id, ut beatū uiuere nō sit secundum uniuersas scientias uiuere, imò secundum unam quandam boni malī ue scientiam. Porrò si uelis, ô Critia, ex alijs scientijs hanc excipere, minus & ipsa medicina sanos efficiet: & coriaria calceos minus suppedabit: minusq; textoria uestes: gubernatoria maritima pericula, militaris belli discrimina declinabit, seruabitq; minus. Nihil minus, inquit. At uero ô amice Critia, inquam, sublata hac ipsa scientia boni scilicet atq; mali, nihil horum bene utiliter ue agetur. Vera loqueris, inquit. Haud hæc, ut uidet, temperantia est, sed ea cuius opus est nobis prodesse. Non enim scientiarū & inscientiarū scientia est, sed boni malī ue cognitio. Quocirca si utilis nobis est temperantia, ad aliud quiddam confert. An non prodest & hæc, inquit? Nempe si scientiarum scientia est temperantia, cæterisq; scientijs præsidet, huic quoq; scientiæ bonum malum ue discernenti similiter imperans nobis proderit. Nunquid bonam corporis ualitudinem præstabit, inquam, hæc potius quàm medicina: cæteraq; artium aliarum opera hæc efficiet, artifices autem singuli à proprijs cessabunt operibus? An non iam pridem inter nos constitit temperantiam esse scientiæ inscientiæ ue scientiam, nec ullius alterius facultatem? An non ita? Ita prorsus apparet, inquit. Non ergo erit opifex sanitatis, inquam. Non, inquit. Alterius enim artis opus est sanitas. Alterius certe. Neq; utilitatis igitur, ô amice. Nam alteri hoc opus arti paulo ante tribuimus, nonne? Maxime. Quo pacto itaq; utilis nobis temperantia erit, quum utilitatis nullius sit artifex? Nullo modo uidetur ô Socrates. Vides ne Critia, me supra non iniuria timuisse, meq; ipsum culpasse, quod nihil magnum & utile de temperantia scaperem? Nunquam enim quod omnium habetur pulcherrimum, hoc nobis apparuisset inutile, si quo pacto ad recte inquirendum ipse utilis essem. Nunc autem passim succumbimus, neq; inuenire ualemus ad quid potissimum significandum temperantiæ nomen instituit ipse nominum auctor, quanquam multa concessimus à ratione tamen penitus abhorrentia. Porrò scientiæ scientiam esse conuenimus, reluctantem ratione, idq; protinus repellente. Quinetiam hac ipsa scientia reliquarum scientiarū opera nosci concessimus, ratione similiter repugnante: ut uir temperans talis esset, ut quæ nouit, sciat seipsum nosse, & quæ non nouit, ignorare rursus intelligat.

Hoc

Hoc utiq; magnifice nimium libereq; concessimus, haud aduertentes impossibile esse, ut quæ nullo modo quis noscit, noscat quodammodo. In hoc autem nos consensimus, uide licet aliquem ignorantem aliqua, quod non cognoscat ipsa cognoscere: & si nihil est, ut mea fert opinio, quod hoc uideatur absurdius. Veruntamē ita nos ineptos potius quam duos pertinacesq; hæc indagatio nacta, nihilo magis ueritatem inuenire potest: sed usq; adeo seipsam irrifit, ut quod iam diu nos communi consensu confinximus, & temperantiam esse posuimus, hoc tandem inutile quiddam insolenter & contumeliose nimium apparuerit: tua quidē id causa potius quam mea o Charmides ægre fero, si tu tam egregia indole ac temperantia animi præditus, nihil tanta uirtute iuueris, nihilq; ipsa in uita tibi proffit. Molestius quoq; fero incantationis gratia, quam à Thrace illo didici, si in re nullius precij percipienda tantum studium posui. Hæc itaq; sic se habere haud satis credo: immo ignauum esse me inuestigatorem arbitror, quippe qui temperantiam magnum quoddam bonum existimem: quod si habes, te beatum esse. Verum cogita utrum possideas, & incantatione non egeas. Nam si habeas, tibi equidem consulam, ut me delirum putes, & inuestigandæ ueritatis impotem, te uero quo es temperantior, eo beatior. Et Charmides. Nescio per Iouem, inquit, o Socrates utrum habeam necne. Nam quo pacto illud intelligam, quod uos, ut ais ipse, quid sit inuenire nondum potestis: Equidem tibi non multum credo Socrates. Immo indigere incantatione me arbitror, & quantum ad me attinet nihil obstat quo minus quotidie mihi incantationibus medearis, quoad ipse satis habere me putes. Esto, inquit Critias: uerum o Charmides si sic egeris, argumēto mihi istud erit, quod temperatus sis, quia incantationibus Socratis te subijcias, nec ab eius latere unquam discedas. Pariturum me & passim, inquit ille, sectaturū existimato. Nempe grauiter peccarem, nisi tibi tutori meo parerem, & quod iubes exequerer. Iubeo equidem, inquit Critias. Efficiam id sedulo, inquit, hodieq; incipiam. Quidnam hi, inquam, deliberant? Nihil amplius, Charmides inquit. Nempe decretum est. Vim ne inferes inquam: neq; mihi ullum uicissim consultandi relinques arbitrium. Vim profus, inquit, illaturū putato, quando quidem hic præcipit. Ad hæc tu quoq; quid acturus sis consulta. Nullus, inquam, restat consultandi locus. nam tibi agere aliquid affectati cogentiq; nemo resistere poterit. Neq; tu ergo, inquit, repugna. Haud equidem aduersabor, inquam.

ARGUMENTVM MARSILII FICINI FLORENTINI IN
Lachetem, uel De fortitudine.

PLATO sæpenumero magistratus optimos legibus antepōnit, quod a leges absq; illis omnino uideantur inutiles: eas enim seruabit nullus: Magistratus autem optimi ipsi sint leges. Sed ait magistratus non posse optimos fieri, nisi ciues uiri sint optimi: neq; uiros fore tales, nisi adolescentes quoq; pueriq; sint tales. Quapropter in omnibus pene dialogis parentes in primis ad recte educandos filios adhortatur, sciēs nō posse genus humanū absq; gubernatoribus optimis uel honeste uiuere, uel feliciter gubernari. Præterea nūquam fore bonos in repub. principes, nisi uiri sint probatissimi, statim uidelicet à tenera etate diligenter exculti. Cum autem pueritia plerunq; sub domesticorū prouidentia satis firmè regatur, adoleſcētia uero licentiā nacta solutiore passim absq; frenis oberret, merito Plato noster plurimū de adolescentibus corrigendis frenandisq; pertractat, grauiter conqueritur eam etatē, quæ cum mollitie lasciuiaq; petulantiam superbiamq; coniungit, ideoq; in summo discrimine posita est, tum à domesticis parum obseruari, tum à legibus magistratibusq; infeliciter negligi, præsertim cum adolescentes tam se inuicem coinquent, quam à grandioribus passim inficiantur. Itaq; in Legibus & Repub. magistratum inter cæteros proprium adoleſcētia præſcit. Qui tanquam, ut ita loquar, episcopus exploratores quotidie tam nocte quam die per totam mittat urbem, singulos singulorum adolescentum mores, uerba, gestus obseruatuos, singulaq; eorum tum facta tum dicta ad magistratum uelut ad pastorem patremq; fideliter delatuos. Nec tamen necessaria adoleſcētie diligentia soli ex omnibus Platoni fuit cura. qua quidem in re nec Aristoteles ipse Platonem potuit nō summopere cōprobare. Sed ad dialogum ueniamus. Lyſimachus et Meleſias de filijs cogitant educandis, de suis conquesti parentibus, quod publica curioſius pertractantes, domestica filiosq; neglexerint, cum tamē prima reip. cura in curanda iuuentute cōſiſtat: & quamuis iam senes, tamen ut rectius ea de re deliberēt, Niciam Lachetemq; etiam senes quibus & filij sunt, ad consultandum similiter conuocant, ac ne quid minus prospectum sit Socratem consilio adhibent, non modo socium, sed & iudicem, Socratem inquam nihil aliud in omni eius uita tractantem, quam tum de omni etate, tum maxime de adole